

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav speciálněpedagogických studií

Bc. DAGMAR LUKEŠOVÁ

II. ročník – kombinované studium

Obor: Speciálněpedagogická andragogika

SPECIÁLNĚPEDAGOGICKÉ VZDĚLÁVÁNÍ SKAUTSKÝCH ČINOVNÍKŮ

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Langer, Ph.D.

OLOMOUC 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 30. 3. 2009

.....

Bc.Dagmar Lukešová

Poděkování

Děkuji Mgr. Jiřímu Langerovi, Ph.D., za odborné vedení práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci. Děkuji činovníkům organizace Junák – svaz skautů a skautek ČR, za jejich podnětné rady, postřehy, připomínky.

Obsah

Úvod	6
Teoretická část	8
1 Speciálněpedagogické vzdělávání	8
1.1 Integrace	8
1.2 Inkluze	8
1.3 Jedinec se specifickými potřebami	9
2 Základní systém „skautského hnutí“	11
2.1 Organizace	11
2.2 Skautský oddíl	12
2.3 Skautská družina	13
2.4 Skautský činovník	13
2.5 Skautský vůdce	14
3 Vzdělávání skautských činovníků	15
3.1 Současný stav	15
3.1.1 Lesní školy a kurzy	16
3.1.2 Čekatelská zkouška	16
3.1.3 Vůdcovská zkouška	17
3.1.4 Odborná činovnícká kvalifikace	20
3.1.5 Instruktorská kvalifikace	21
3.2 Návrh nového řádu na systému kompetencí	21
3.2.1 Základní rozdíly mezi současným řádem a novým návrhem	22
3.3 Možnosti distribuce metodik v Junáku	23
3.3.1 Tiskové a distribuční centrum Junáka	23
3.3.2 Směrnice pro vydávání publikací	23
3.3.3 Možnosti, kde všude se dá v Junáku aktuálně podat i získat aktuální informace	24
Praktická část	25
4 Vytýčení základních oblastí speciální pedagogiky ve vzdělávání	26
4.1 Zpráva z výzkumu	26
4.2 Definování oblastí	28
5 Přednáška	29
5.1 zpracování návrhu přednášek na vůdcovských zkouškách	29
5.1.1 Okruhy současného řádu	29
5.1.2 Návrh osnovy bloku speciální pedagogika	30
5.2 Aplikace přednášek	31
5.2.1 Příklad z praxe na lesní škole	31
5.2.2 Příklad z praxe na vůdcovských zkouškách s minikurzem	32
5.3 Zpětné vazby na přednášky	34
6 Příručka	35

6.1	vypracování obsahu příručky.....	35
6.2	Text příručky	37
6.2.1	Obsah	38
6.2.2	Úvod.....	39
6.2.3	Kdo to je člověk se specifickými potřebami?	40
6.2.4	Jak mohou být s námi.....	41
6.2.5	Jak to vidí lékaři	42
6.2.6	ADHD, Specifické poruchy učení, o co jde?	50
6.2.7	Technické pomůcky	54
6.2.8	Osobní asistent je novým členem?.....	57
6.2.9	Budeme mít nového člena?	58
6.2.10	On je jiný!.....	60
6.2.11	Co na to skauti?	61
6.2.12	Kdo mi poradí?	64
6.2.13	Jak plánovat?	66
6.2.14	Inspirace, nápady	67
6.2.15	Proč mít v oddíle „někoho jiného“?	71
6.2.16	Místo závěru	73
6.2.17	Seznam použité a doporučené literatury.....	75
7	Další možný postup	77
7.1	Návrh konkrétních kroků.....	77
8	Závěr.....	80
9	Seznam zkratk.....	81
10	Seznam pramenů.....	82
	ANOTACE.....	83
11	Seznam příloh.....	84
	Příloha č. 1 Systém modulů a kompetencí.....	85
	Příloha č. 2 Výsledky zasláné respondentům	89
	Příloha č. 3_Přehled témat čekatelské zkoušky:.....	95
	Příloha č. 4_Přehled témat vůdcovské zkoušky.....	97

Úvod

Je dobře, když se věci někam posunují, když nezůstává jen u výzkumů a nápadů.

Tato diplomová práce přímo navazuje na bakalářskou práci (LUKEŠOVÁ, D. *Integrace Jedinců se specifickými potřebami do skautských oddílů*. Olomouc: Pedagogická fakulta UP v Olomouci, 2007. 78 s. Bakalářská práce).

Od jejího dopsání se několik věcí změnilo. Už se nevěnuji skautskému středisku jako vůdkyně střediska a omezila jsem dost svou aktivní i pasivní účast na skautských akcích. Zájem o vzdělávací kurzy mi zůstal. Zůstala mi i touha a naděje, že Junák může být zcela otevřenou organizací i pro členy se specifickými potřebami a díky svému studiu mohu být pro činovníky odborným poradcem v této oblasti.

Ve své bakalářské práci jsem provedla výzkum, ve kterém jsem se snažila zjistit stav v Junáku, jak je to s integrací jedinců se specifickými potřebami do skautských oddílů. Na co jsem přišla?

„Základní hypotézy:

Junák je organizace, která nabízí svůj program i jedincům se specifickými potřebami a tito jej využívají. Potvrzena částečně, spíše jen teoreticky.

Vůdci oddílů jsou dostatečně připraveni s těmito jedinci pracovat.

Potvrzena částečně, spíše jen teoreticky.“ (Lukešová, 2007, s. 62)

V diplomové práci chci najít možná řešení, jak prakticky umožnit co nejhladší průběh integrace jedinců se specifickými potřebami do skautských oddílů.

Cílem diplomové práce je tedy dát základy speciálněpedagogického vzdělání skautským činovníkům, intenzivně vůdcům oddílů, kteří jsou nejbližšími články při výchově svých členů a sebevýchově. Tito pak přenesou ostatním členům jak vztah k jedincům se specifickými potřebami, tak i základ vzdělání.

Konkrétně se pokusím začlenit oblast speciální pedagogiky do stávajícího vzdělávání skautských činovníků návrhem struktury přednášek na vzdělávacích akcích (zejména vůdcovských) a vytvořením metodické příručky pro skautské vůdce.

Pokud budeme mít činovníky připravené nebo minimálně obeznámené se speciálně pedagogickou problematikou, pak nic nebrání přijetí a účasti jedinců se specifickými potřebami ve skautských oddílech. Přítomnost členů se specifickými potřebami v Junáku se pak může stát obohacujícím prvkem pro všechny.

Teoretická část

1 Speciálněpedagogické vzdělávání

V pojetí diplomové práce rozumíme speciálněpedagogickým vzděláváním vzdělávání skautského činovníka v oblasti speciální pedagogiky. V této práci jde o aplikaci výsledků výzkumu z bakalářské práce (Lukešová, 2007), tudíž speciálněpedagogickým vzděláváním zde rozumíme vzdělávání skautských činovníků v oblasti integrace jedinců se specifickými potřebami do skautských oddílů.

1.1 Integrace

Pojem integrace různí odborníci vysvětlují a definují různě. Pro potřeby diplomové práce použijeme definici Jesenského, který: „...integraci definuje jako *spolužití postižených a nepostižených při přijatelně nízké míře konfliktnosti vztahů těchto skupin.*

Stav, kdy se jedinec vyrovnal se svým postižením, žije a pracuje s nepostiženými, prokazuje výkony a vytváří hodnoty, které společnost intaktních uznává jako rovnocenné, společensky významné a potřebné.“ (Renotírová, 2004, s. 22)

1.2 Inkluze

Inkluze je v současné době v rámci společnosti jedinců intaktních a se specifickými potřebami pojmem často užívaným.

Inkluze je zapojení všech členů společnosti do života společnosti.

Zapojit se znamená žít společně s ostatními, sdílet a zažívat složky života ve spolupráci s nimi. K tomu je třeba se do společnosti aktivně ponořit a mít vliv na to, jak její vývoj probíhá. Při hlubší sondě zjišťujeme, že zapojení spočívá v uznání a přijetí všech členů společnosti.

Inkluze staví na těchto předpokladech a procesech:

- Všichni členové společnosti (lidé) jsou stejně důležití.
- Zvyšování míry zapojení členů společnosti (snižování míry vyčlenění) do kultury společnosti, vzdělávacího a výchovného procesu a komunity.
- Změna kultury společnosti, politiky a praxe tak, aby byla zohledněna různorodost členů společnosti.
- Odstraňování překážek v běžném životě a zapojení všech členů společnosti, tedy nejen těch, kteří mají určité postižení či jsou označeni jako „osoby se speciálními potřebami“.
- Využívání zkušeností z konkrétních případů překonávání překážek v přístupu a zapojení tak, aby ze změn mohli čerpat i ostatní členové společnosti.
- Vnímání rozdílů mezi členy společnosti jako inspirace pro podporu vzájemného obohacování, nikoliv jako problému, který je třeba řešit.
- Uznávání práva členů společnosti na aktivitách společnosti v místě, kde žijí.
- Zkvalitňování institucí pro potřeby všech členů společnosti.
- Vyzdvihování úlohy institucí při budování společenství a rozvoji hodnot, nejen při zvyšování výkonů členů společnosti.
- Podpora vzájemně prospěšných vztahů mezi institucemi a okolní komunitou.
- Zohledňování myšlenky, že inkluze ve vzdělávání je jedním z aspektů inkluze ve společnosti.

(upraveno dle <http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=1521>)

1.3 Jedinec se specifickými potřebami

Za jedince se specifickými potřebami považujeme osobu, která má diagnostikovanou některou z poruch dle členění:

„*Jedinec* :

a) s mentální retardací - lehká, střední, těžká, hluboká

b) s postižením sluchu - neslyšící, se zbytky sluchu, nedoslýchavý

c) s postižením zraku - nevidomý, slabozraký, se zbytky zraku, s poruchami

binokulárního vidění: tupozrakost, šilhavost (strabismus)

d) s postižením hybnosti - s tělesným postižením, s nemocí, se zdravotním oslabením

e) s poruchou mobility - mobilní, částečně mobilní, imobilní

f) s poruchami chování - dětská neposlušnost a nekázeň, vzdorovitost, negativismus, lež, záškoláctví, drogová závislost, sebevražda, krádeže, šikana.

- hyperaktivita (ADHD) – dřív označovaná jako lehká mozková dysfunkce

g) s narušením komunikační schopnosti - porucha výslovnosti (dyslalie), vývojová nemluvnost, narušený vývoj řeči (dysfasie), ztráta schopnosti komunikovat (afasie), nemluvnost podmíněná situací, ve které se jedinec nachází (efektivní mutismus), koktavost (balbuties)

h) se specifickými vývojovými poruchami učení - nejčastější – poruchy čtení (dyslexie), poruchy psaní (dysgrafie), poruchy pravopisu (dysortografie), porucha operovat s číselnými symboly (dyskalkulie), motorická neobratnost (dyspraxie), porucha kreslení (dyspinxie)

i) s vícenásobným postižením“ (Renotiérová, 2004, s. 23)

2 Základní systém „skautského hnutí“

2.1 Organizace

Ve Stanovách Junáka – svazu skautů a skautek ČR, schválených Valným sněmem ve Vsetíně (2001, s. 1) se uvádí:

„Junák - svaz skautů a skautek ČR je dobrovolné, nezávislé a nepolitické občanské sdružení ve smyslu zákona č. 83/1990 Sb. sdružující své členy a členky bez rozdílu národnosti, náboženského vyznání, politického přesvědčení, rasy nebo jiných rozdílů.

Poslání a principy Junáka

Posláním Junáka je podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství v souladu s principy a metodami, stanovenými zakladatelem skautského hnutí, lordem R. Baden-Powellem a zakladatelem českého skautingu, prof. A. B. Svojsíkem.

Skautské hnutí je založeno na třech základních principech:

- *povinnost k Bohu, chápaná jako povinnost hledat v životě vyšší hodnoty než materiální;*
- *povinnost vůči ostatním, chápaná jako věrnost své vlasti, která je v souladu s úsilím o mír, o vzájemné pochopení a spolupráci mezi lidmi, národy a různými sociálními skupinami; je pojata jako závazek účastnit se na rozvoji společnosti, jako úcta a láska prokazovaná bližním a přírodě;*
- *povinnost vůči sobě, chápaná jako odpovědnost za rozvoj sebe sama.*

Tyto základní principy jsou vyjádřeny ve skautském slibu a zákonu.“

2.2 Skautský oddíl

Skautský oddíl je základní výchovnou jednotkou Junáka, která sdružuje individuální členy Junáka, obvykle seskupené do výchovných jednotek (zpravidla nazývaných oddíly), které nemají právní subjektivitu. Její nadřazenou organizační jednotkou je středisko, které má delegovanou právní subjektivitu.

Skautský oddíl je jednotka, která se v nejvyšší míře snaží o výchovu svých členů, v něm je těžiště veškerých skautských aktivit. Členové oddílu jsou předmětem skautské výchovy, zde probíhá přímá výchovná činnost.

Skautský oddíl má obvykle 12 - 30 členů seskupených do 2 – 5 skautských družin. Oddíl vede oddílová rada (vůdce oddílu, zástupce vůdce oddílu, oddíloví a družinovní rádci, příp. jiní). Právní zodpovědnost za členy oddílu má vůdce oddílu, který musí být i se svým zástupcem plnoletý. Vůdce oddílu pak přímo podléhá vůdci střediska, který je statutárním zástupcem organizace.

Skautské oddíly můžeme dělit podle zaměření jejich výchovné činnosti:

- suchozemské oddíly (běžné nebo se specializací – např. náboženskou, divadelnickou, horolezeckou, cyklistickou)
- vodácké oddíly (běžné nebo se specializací) – navíc v nich probíhá vodácký výcvik
- Oldskauti – oddíly, resp. družiny dospělých – podpora sebevzdělávání, vlastní aktivity
- roverský kmen – oddíl s členy od 15 do asi 26 let.

Členy dělíme podle věku:

- Světlušky a Vlčata - děti ve věku 6 – 10 let
- Skauti a Skautky - děti ve věku 11 – 15 let
- Roveři a Rangers - mládež ve věku 15 – cca 26 let
- Činovníci - dospělí členové
- Ostatní dospělí podporující hnutí
- Čestní členové

2.3 Skautská družina

Skautská družina má obvykle 6 – 8 členů. Družinu vede družinový rádce. Tento nemusí být plnoletý, vhodným rádcem je nejzkušenější člen družiny. Za družinu je zodpovědný vůdce oddílu, který činnost družiny řídí pomocí oddílových rad.

Družina může být koedukovaná nebo nekoedukovaná. Tradicí Junáka jsou nekoedukované družiny se členy podle věku.

Standardně činnost v družinách probíhá celoročně, začátek skautského roku je shodný se školním rokem. Skautský rok vrcholí 2 - 3 týdenním táborem v období letních prázdnin.

Přes skautský rok se členové účastní: 1x týdně družinová schůzka (1,5 – 2hod), 1x měsíčně oddílová akce (jednodenní nebo víkendová výprava), nepravidelné akce střediska nebo celostátní akce. Oddíl může pořádat zimní tábory, cyklistické nebo vodácké výpravy apod.

2.4 Skautský činovník

Dospělý člen Junáka, který vykonává funkci, do níž byl zvolen nebo jmenován v souladu s vnitřními předpisy organizace Junák – svaz akutů a skautek ČR.

Skautský činovník (dále jen činovník nebo činovník Junáka) tedy může vykonávat činnost manažersko-organizační (hospodář, organizační zpravodaj, předsedové rad či starosta apod.) nebo činnost zaměřenou výchovně.

Jmenované funkce týkající se výchovné oblasti činnosti:

- Vůdce oddílu, zástupce vůdce oddílu, zpravodajové, instruktoři a lektori vzdělávacích akcí, vůdce tábora apod.

Volené funkce:

- Vedoucí střediska, zástupce vedoucího střediska, členové střediskové rady

2.5 Skautský vůdce

je dospělý činovník, který je do funkce jmenován střediskovou radou. Zodpovídá za členy svého oddílu, předsedá oddílové radě a účastní se rad střediskových s hlasovacím právem.

Na výkon své funkce je připravován vzdělávacím systémem dle Řádu pro vzdělávání činovnic a činovníka Junáka (dále jen ŘVČČJ), pro výkon své funkce musí mít vůdcovskou zkoušku.

3 Vzdělávání skautských činovníků

3.1 Současný stav

V současné době platném Řádu pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka se uvádí (2006, s.1):

„Výchovou činovníka rozumíme nejen jeho odborné vzdělávání, ale i všestrannou kultivaci jeho osobnosti, která začíná mnohem dříve, a je přirozeným pokračováním výchovy a sebevýchovy skauta - tak jak skautskou výchovu v Junáku zakotvily tradice, zkušenost a základní dokumenty našeho hnutí. Směřuje k ideálu skauta, tedy člověka, který přijal za své životní krédo pokorné hledání smyslu svého bytí ve vytrvalé službě nejvyšší Pravdě a Lásce.

Člověka, který ví, že skautská cesta není snadná a přesto po ní jde vytrvale - nikoliv jako osamělý poutník, ale posilován bratrstvím s ostatními skauty i přátelstvím se všemi lidmi dobré vůle. Člověka, který rozdává lásku, vždy a za všech okolností naplňuje skautský slib, zákon, heslo a denní příkaz. Člověka, který je vzorem v pokorné a nezištné službě druhým, své vlasti, celé zemi i nejvyšší Pravdě a Lásce.“

Výchova dobrého činovníka tedy není jednorázovou záležitostí. Příprava začíná vstupem člena do oddílu, výchovou v družině, když je ve věku světlušek či vlčat.

Později se budoucí činovník buď stává rádcem družiny a je oddílovou radou vzděláván a vychováván k dobrému vedení družiny nebo je řádným členem družiny, přechází do roverské družiny se specifickou činností, kterou si určují sami členové.

V současné době je vzdělávání činovníků v Junáku koncipováno a uskutečňováno podle ŘVČČJ. Vzdělávání dle tohoto řádu probíhá pomocí samostudia literatury, činnosti v oddíle, uznáním profesní praxe či studia, pomocí lesních škol a kurzů.

3.1.1 Lesní školy a kurzy

Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka (2006, s. 22) uvádí:

„Posláním lesních škol a kurzů je především příprava pro roli skautského činovníka - v oblasti znalostí, vědomostí, dovedností, postojů a návyků. Dále upevňuje vědomí sounáležitosti, služby hnutí, závazku. Nabízí prožitek skautského společenství, motivaci k další službě. Je místem pro výměnu zkušeností, hledání nových metod, přístupů, programů; místem prohlubování duchovního rozměru skautingu; příležitostí pro upevnění morálních a charakterových vlastností činovníků.

Regionální lesní školy a kurzy mají rovněž významný podíl na budování skautského společenství, zázemí výchovy činovníků a vytváření neformálních vztahů v regionu.

Většina lesních škol a kurzů má ještě další specifické poslání, kupříkladu přípravu na ČZ, VZ, OČK, ... Tyto lesní školy a kurzy mohou být spojeny s konáním příslušné zkoušky.“

3.1.2 Čekatelská zkouška

Ve věku min 16 let se budoucí činovník stává čekatelem, pokud splní podmínky čekatelské zkoušky. Pokud je čekatel dospělý, je již považován za činovníka.

Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka (2006, s. 8) uvádí:

„Čekatelská zkouška je základním stupněm činovníckého vzdělávání a je vstupním bodem celého kvalifikačního systému. Všechny ostatní kvalifikační stupně předpokládají minimálně předchozí složení ČZ.

Cílem čekatelské zkoušky je prověřit zralost uchazeče a zjistit, zda je schopen svoji činností přispět ke zdárnému rozvoji dětí a v maximální míře zajistit jejich bezpečnost. Součástí zkoušky jsou základy skautské výchovné metody a metodika běžných činností družiny a oddílu, základy psychologie a pedagogiky a právní minimum.“

Celý rozsah témat k čekatelské zkoušce je v příloze č. 3.

3.1.3 Vůdcovská zkouška

Minimálně po dovršení dospělosti se činovníci připravují k vůdcovské zkoušce. Po úspěšném složení vůdcovské zkoušky se činovník stává skautským vůdcem.

Vůdce je oprávněn vykonávat činovnícké funkce, do kterých je volen nebo jmenován. Vůdce je právně schopen vést oddíl. Jestli ho bude reálně vést, o tom rozhoduje vůdce střediska a oddílová rada oddílu, kterého vůdcem se chce stát.

Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka (2006, s. 11) uvádí:

„Cílem VZ je zjistit, zda kandidát je schopen samostatně a úspěšně vést a vychovávat mládež podle skautských zásad. Zda zná cíle a základy skautingu, zda ovládá obsah a metody skautské výchovy a je schopen s nimi pracovat. Zda má potřebné osobnostní předpoklady, znalosti a dovednosti pedagogické a psychologické, organizační a právní. Zda je schopen reprezentovat skautské hnutí na veřejnosti a zda si je vědom odpovědnosti při výchově svěřené mládeže.

Podmínkou absolvence vůdcovské zkoušky je dále dosažení kvalifikace zdravotníka zotavovacích akcí Junáka.“

Formy vůdcovské zkoušky

Možné formy vůdcovské zkoušky jsou např.:

ústní pohovor, písemný test, řešení modelové situace (teoreticky i prakticky), písemná práce, samostatné vystoupení k danému tématu.

Každý obor může být zkoušen jinou formou. Během celé zkoušky mají být použity nejméně dvě různé formy, z toho alespoň jedna ústní.

Výběr z přehledu témat vůdcovské zkoušky dle Řádu pro vzdělávání činovníků a činovníků Junáka (2006)

Myšlenkové základy skautingu, historie.

Psychologie

- 1) Osobnost dítěte (vlohy, schopnosti, inteligence, fantazie, zájmové zaměření, emocionalita, schopnost komunikace, morální a sociální zralost).
- 2) Pozorování a poznávání dětí, jejich hodnocení.
- 3) Věkové kategorie od narození do dospělosti. Podstatné psychické znaky u jednotlivých věkových skupin chlapců a dívek.
- 4) Různé sociální role jedince. Interakce dítě - družina - oddíl, sociální vztahy (podskupiny, dvojice, samotáři). Vztahy dětí různého věku. Respektování individuality dítěte ve skupině.**
- 5) Koedukace - rizika a výhody.
- 6) Řešení konfliktů (dítě x dítě, dítě x dospělý, dospělý x dospělý).
- 7) Typy vedení oddílu. Kázeň, vztahy, nálada v oddíle.
- 8) Odměny, pochvaly a tresty, hodnocení, bodování. Motivace dětí.
- 9) Oddílové tradice a rituály, prostředí, romantika, příroda, jejich působení na psychiku dítěte a výchovné využití.
- 10) Výchova k partnerství, rodičovství.
- 11) Hendikepované děti, jejich začlenění do oddílu, rizika, spolupráce s rodiči a lékařem.**
- 12) Osobnost vůdce, vůdkyně, sebepoznání a sebevýchova, sebevzdělávání.
- 13) Řízení týmu (zástupci, rádcové). Výchova nástupce, předání oddílu. Výběr rádců, jejich motivace, rizika.
- 14) Nejčastější chyby vůdce, jejich prevence a náprava.
- 15) Problémové děti a jejich začlenění do oddílu (neurotické děti, dyslektici, děti s LMD, děti s problémy komunikace, týrané děti...)**
- 16) Kouření, užívání alkoholu a drog, hrací automaty, počítačové hry. Nebezpečí sekt.**

17) Poruchy v chování - lhaní, záškoláctví, útěky, krádeže, vandalismus, agrese, šikana.

Pedagogika.

Metodika.

Vedení oddílu.

Zdravověda.

1) Odpovědnost za vlastní zdraví a život. Zdravý životní styl - strava, pohyb, otužování atd.

Negativní vlivy (kouření, přejídání,..)

2) Zdravotnické zajištění skautské činnosti během roku a na táboře. Vybavení, lékárníčka, pomůcky.

3) Druhy léků a jejich využití, zásady užívání léků. Použití základních léků ve skautské praxi. Základní farmakologické termíny potřebné pro skautského zdravotníka.

4) Předcházení úrazům a onemocněním. Sledování zdravotního stavu dětí, spolupráce s rodiči a lékaři.

5) Základní zdravotnické předpisy a administrativa. Zdravotní deník, očkovací průkaz, prohlášení o bezinfekčnosti, lékařské prohlídky, zdravotní karta, pojišťovny, placení, průkaz pojištěnce.

6) Hendikepované děti - druhy hendikepů a z nich plynoucí omezení. Zařazování hendikepovaných dětí do skautských oddílů. Spolupráce s rodiči a lékařem.

7) Hygiena při oddílové činnosti během roku a na táboře (potravin, vaření, záchody, koupání, odpady, pitná voda...). Hygienické předpisy.

8) Vliv zátěže na lidský organismus, míra zátěže – Fyzické náročnosti činnosti pro chlapce a dívky různých věkových kategorií. Zajištění dostatečného času na oddech, spánek. Režim dne.

9) Metodika zdravotního výcviku v oddíle (roji, smečce, kmeni). Využití skautské stezky a odborek. Simulované situace a zdravotnické hry v programu oddílu.

10) Konzumace alkoholu a omamných látek. Problematika kouření, drogové závislosti. Sexuální výchova - zdravotní aspekty (pohlavní nemoci, AIDS).

3.1.4 Odborná činnostní kvalifikace

Pro činovníky je další možnou volbou vzdělávání získávání Odborné činnostní kvalifikace (dále jen OČK). Držitelé OČK (pokud jsou jmenováni jako instruktoři či lektoři vzdělávací akce) jsou oprávněni vzdělávat a prověřovat schopnosti a znalosti uchazeče VZ a ČZ, případně jsou odborníky na své téma pro ostatní činovníky.

Řád pro vzdělávání činnostnic a činnostníků Junáka (2006, s. 16) uvádí:

„Cílem odborné činnostní kvalifikace je prokázat hlubší odborné a metodické schopnosti a způsobilost uchazeče v nějakém oboru skautské teorie a praxe. Prokazuje tedy, že uchazeč svému oboru rozumí do hloubky, má patřičné vědomosti, znalosti a praktické dovednosti. Zároveň však prokazuje jeho způsobilost metodickou, tedy schopnost předávat své znalosti dále, a to jak dětem, tak dospívající mládeži a dospělým.“

Naší problematice se okrajově věnuje OČK zdravotní. Větší důraz na problematiku jedinců se specifickými potřebami klade OČK psychologie:

Řád pro vzdělávání činnostnic a činnostníků Junáka (2006, s. 64) uvádí:

„Činnostník, který získá OČK, by měl prokázat způsobilost v psychologii aplikované pro skautskou výchovu a to zejména:

- *Prokázat patřičné vědomosti v současné psychologii*
- *Schopnost aplikovat poznatky do výchovné praxe skautských oddílů s ohledem na věk (roje, smečky, oddíly, kmeny i vyšší jednotky)*
- *Schopnost konzultovat řešení individuálních obtížných případů psychologických*
- *Schopnost připravit čekatele, vůdce a účastníky LŠ z oboru psychologie k splnění požadavků výchovně-vzdělávacích akcí*

Obsah OČK:

1) Základní znalosti

Obsah VZ

Biodromální psychologie se zaměřením na věkové kategorie Junáka

Psychologie osobnosti

Sociální psychologie

Psychopatologie dětského věku

Znalost literatury doporučené zkušební komisí

2) Základní dovednosti:

Didakticky vhodné formy výkladu, praktických ukázek a cvičení (pro různé formy vzdělávání)

Vedení sebepoznávacích zkušeností (cest sebepoznání)

Řešení vznikajících sociálních rizik

3) Schopnost aplikovat znalosti a dovednosti ve skautské praxi

U držitele OČK se dále předpokládá obsahové i metodické zvládnutí příslušného oboru VZ. “

3.1.5 Instruktorská kvalifikace

Cílem instruktorské kvalifikace je prokázat schopnost uchazeče vzdělávat a vychovávat činovníky. Má prokázat, že uchazeč je na tyto role připraven jak po stránce pedagogické, tak i po stránce osobnostní.

3.2 Návrh nového řádu na systému kompetencí

Na minulém valném sněmu Junáka (nejvyšší orgán Junáka) skautská veřejnost vyjádřila požadavek změnit systém vzdělávání v Junáku a tím upravit ŘVČČJ. Vznikla metodická skupina pro novelizaci ŘVČČJ, která navrhla novou koncepci řádu:

„Základním cílem vzdělávání v rámci Junáka je:

- poskytnout dospívajícím a dospělým členům Junáka vzdělání vedoucí k získání nezbytných kompetencí k výkonu činnických funkcí v Junáku dle OŘJ (organizační řád Junáka) a tohoto řádu
- nabídnout dospívajícím a dospělým osobám další vzdělání umožňující výkon ostatních činností pro Junáka vč. specializovaných aktivit
- v rámci vzdělávacích aktivit podporovat rozvoj osobnosti dospívajících a dospělých osob, motivovat je k dlouhodobé službě pro Junáka a pomoci jim nalézat nejvhodnější uplatnění v Junáku s ohledem na jejich možnosti a schopnosti

Tato koncepce je postavena na modulech, které činovník obsáhne pomocí kompetencí k výkonu funkce v Junáku. „ (URL: <http://krizovatka.skaut.cz/projekty/novy-skautsky-program/kontakt/lide/msrvccj/2179-vystupy-metodicke-skupiny-pro-novelizaci-rvccj/>):

Návrh systému modulů a kompetencí uvádíme v příloze č. 1.

3.2.1 Základní rozdíly mezi současným řádem a novým návrhem

V novém návrhu:

- možnost zapojení neskautů do vzdělávání jako frekventantů i instruktorů (podmínky být lektorem či instruktorem vzdělávací akce je IK nebo pedagogická způsobilost...)
- změna na systém moduly, zkoušky, kompetence
- úvaha, zda zrušit ČZ a nahradit možností plnit si „moduly z VZ“ s tím, že splnění některých modulů bude podmíněno věkem (min 18 let)
- zavedení „rozvojového vzdělávání“, které je doplňkové, mimo základní strukturu vzdělávání, jeho obsah bude na aktuální témata
- zrušení centrálního vydávání dekretů – dekrety bude vydávat vůdce akce, ne centrálně
- hodnocení zkoušek ze 4 úrovní na dvě (prospěl-neprospěl), hodnocení lze doplnit případným komentářem
- vyjasnění a zvýšení možnosti uznávání zkoušek nebo jejich částí na základě profesní praxe a skautské praxe

- u VZ nevyžadovat potvrzení od lékaře o způsobilosti uchazeče k práci s dětmi, toto potvrzení vyžadovat až při volení do funkce
- úvaha zrušit podmínku zdravotnického kursu pro VZ, ale nahradit ji podmínkou získání osvědčení Zdravotníka pro zotavovací akce
- snížení počtu členů v zkušebních komicích atd.

3.3 Možnosti distribuce metodik v Junáku

3.3.1 Tiskové a distribuční centrum Junáka

Junák je největší dětskou organizací v ČR a jako taková se snaží o vzdělávání činovníků také pomocí publikací, časopisů apod. Pro svůj rozsah práce má své tiskové a distribuční centrum (dále jen TDC), ve kterém zaměstnává převážně pracovníky v zaměstnaneckém poměru.

Jak TDC uvádí na svých webových stránkách, posláním TDC je zajištění vydávání, distribuce a prodeje knih, časopisů, propagačních materiálů a jiných publikací a zajištění aktivit souvisejících s propagací Junáka konaných v souvislosti s posláním organizace.

Samotné vydání podléhá pak Směrnici pro vydávání publikací.

3.3.2 Směrnice pro vydávání publikací

Směrnice pro vydávání publikací (2008, s.1) uvádí:

„Tento dokument upravuje postupy ústředních orgánů při zadávání a schvalování publikací vydávaných pro potřeby Junáka prostřednictvím Tiskového a distribučního centra (TDC).

Publikací se pro účely tohoto dokumentu rozumí kniha či jiný dokument zásadního či dlouhodobého charakteru, který je vydáván TDC pro podporu činnosti hnutí (tedy metodické publikace, příručky, výchovné materiály, základní propagační materiály apod.), a to bez ohledu na zdroj financování. Příklady materiálů spadajících pod tyto pravidla: finální i experimentální stezka, metodiky k novému programu, leták k náborové akci, leták pro rodiče, PFko, výroční zpráva a další.“

V realitě to tedy pak vypadá tak, že publikace před vydáním prochází dle svého charakteru schvalovacím procesem. Tituly plánovaných publikací jsou schvalovány výkonnou radou Junáka prostřednictvím edičního plánu, a to bez ohledu na zdroje financování. Schválením publikace v edičním plánu je vyjádřen obecný souhlas výkonné rady Junáka se záměrem vydání publikace. Toto schválení probíhá před samotným vydáním publikace. Tím publikace dostává možnost tisku a distribuce v rámci TDC.

3.3.3 Možnosti, kde všude se dá v Junáku aktuálně podat i získat aktuální informace

Skautská křižovatka – webové stránky s informacemi pro členy Junáka
www.krizovatka.skaut.cz

Skautský svět – webové stránky pro veřejnost www.verejnost.skaut.cz

Skautské časopisy

Junák pomocí TDC vydává v současnosti tyto časopisy v elektronické a tištěné podobě:

Skaut – časopis pro světlušky, vlčata, skauty a skautky

Roverský kmen – časopis pro rovery a rangers každého věku

Skauting – časopis pro činovníky Junáka, je přílohou časopisu Skautský svět

Skautský svět – časopis pro veřejnost skautskou i neskautskou

Kapitánská pošta – časopis pro vodní skauty

Junák hlásí – informace z ústředí (distribučováno jen elektronicky)

Internetový časopis tee-peek – www.tee-peek.cz

Praktická část

Na základě studia literatury, zkušenosti z vzdělávacích akcí i práce v Junáku usuzujeme, že pro vzdělávání skautských činovníků v oblasti integrace jedinců se specifickými potřebami je jeho současná osnova dle ŘVČČJ v obecné rovině výhodná vzhledem k inkluzivnímu chápání problematiky.

Konkrétní specifika integrace vidíme za důležité zapojit do vzdělávání vůdců. Ti jsou odpovědní za své členy v oddílech a měli by tedy mít znalosti a povědomí o těchto specifických.

Ostatní činovníci vůdcovskou zkouškou procházejí, zde by byli s touto problematikou seznámeni. Čekatelé pracují pod dozorem vůdců, proto se domníváme, že jejich vzdělávání je v rovině obecné dostačující.

Praktická část diplomové práce má tedy sloužit k vytvoření materiálů pro vzdělávání skautských činovníků, konkrétně návrhu přednášek pro vzdělávání vůdců, příručky pro skautské vůdce a k vytvoření dalších návrhů postupů vedoucích k snazší integraci jedinců se specifickými potřebami do skautských oddílů.

V této části chceme využít výsledků z bakalářské práce (Lukešová, 2007) a z nich vytvořit podklady pro výše zmíněné materiály. Tyto materiály jsou výstupem diplomové práce.

Zvolili jsme postup analýzy textu k vytvoření osnovy materiálů a pomocí speciálně pedagogického vzdělávání vytvořit obsah materiálů srozumitelný pro cílovou skupinu – vůdce oddílů.

4 Vytýčení základních oblastí speciální pedagogiky ve vzdělávání

Cílem této kapitoly je vybrat z výzkumu, zkušeností a stávajícího systému vzdělávání činností oblasti, které se objeví jak v osnově návrhu přednášek, tak při tvorbě příručky.

4.1 Zpráva z výzkumu

V bakalářské práci (Lukešová, 2007, s. 58-60) jsme dospěli k těmto závěrům:

„1a) Dílčí hypotéza:

Junák:

- má a využívá metody, kterými vychovává své členy, aby uznávali jedince se specifickými potřebami jako rovnocenné, společensky významné a potřebné

Dotazník: Otázka č.6: Z odpovědí usuzujeme, že tematice integrace JSP se ve skautské výchově věnuje pozornost spíše v obecné rovině.

Hypotéza: potvrzena částečně

b) Dílčí hypotéza:

- spolupracuje na akcích pro jedince se specifickými potřebami či přímo s nimi (akce, sbírky...)

Dotazník: Otázka č. 7: Z těchto výsledků konstatujeme, že skautské oddíly se na konkrétních akcích s JSP účastní v nízké míře, často jsou spoluorganizátory sbírek (Kuřátko, Kapka, Bílá pastelka...).

Hypotéza: potvrzena částečně

c) Dílčí hypotéza:

- informuje veřejnost o možnosti členství těchto jedinců v Junáku

Dotazník: Otázka č.8: Z těchto výsledků jsme dospěli k tomu, že Junák dostatečně nepropaguje možnost integrace JSP do skautských oddílů.

Hypotéza: nepotvrzena

d) Dílčí hypotéza:

- umožňuje těmto jedincům úpravu podmínek v oddíle (bezbariérové prostředí, kompenzační pomůcky, program, spolupráce s ostatními členy...).

Dotazník: *Otázka č. 9: Usuzujeme tedy, že činovníci představu mají, často však vyjadřují obavu, jestli jsou schopni tyto úpravy provést.*

Hypotéza: *částečně potvrzena*

2a) Dílčí hypotéza:

- Junák ve svém výchovném systému (vůdcovská zkouška, čekatelská zkouška, skautská odborná literatura) má zařazenu i práci činovníka (vůdce oddílu) s těmito jedinci.

Dotazník: *Otázka č. 11: Z těchto výsledků soudíme, že na většině akcí sloužících k přípravě činovníků ke složení vůdcovské či čekatelské zkoušky se tématu integrace JSP věnují nedostatečně, protože více než polovina respondentů v současnosti z těchto akcí nečerpá.*

Hypotéza: *nepotvrzena*

b) Dílčí hypotéza:

- Vůdce oddílu spolupracuje s rodiči, organizacemi a odborníky v této oblasti.

Otázka č. 13: *Z těchto výsledků se zdá, že činovníci ví, kam se obrátit o informace v případě potřeby.*

Hypotéza: *potvrzena*

c) Dílčí hypotéza:

- Vůdce oddílu rozhoduje o přítomnosti člena se specifickými potřebami v oddíle, za který je zodpovědný.

Dotazník: *Otázka č. 12: Podle těchto výsledků můžeme říct, že činovníci mají zájem informovat se u rodičů o specifických potřebách dítěte a rozhodují se za podpory oddílové rady. Vysoké procento činovníků by přislíbilo ihned možnost členství, otázkou je, zda by toto rozhodnutí bylo uvážené.*

Otázka č. 15: *Z těchto výsledků vyplývá, že o přijetí do oddílu rozhoduje vůdce oddílu a činovníci jsou si této zodpovědnosti vědomi.*

Otázka č. 16: Z těchto výsledků konstatujeme, že respondenti nepovažují připravenost vůdců všude za dostatečnou.

Hypotéza: potvrzena

Základní hypotézy:

1. *Junák je organizace, která nabízí svůj program i jedincům se specifickými potřebami a tyto jej využívají.*

Potvrzena částečně, spíše jen teoreticky.

2. *Vůdci oddílů jsou dostatečně připraveni s těmito jedinci pracovat.*

Potvrzena částečně, spíše jen teoreticky.“

4.2 Definování oblastí

Z výsledků výzkumu jsme se pokusili definovat základní oblasti, kterými jsme se dále zabývali.

Domníváme se, že:

- Činovníkům nejsou známa specifika jedinců se specifickými potřebami, není povědomí v principu inkluze - přijmout a využít různost členů projevující se uznáním všech jako rovnocenných a společensky potřebných.
- Skauti se aktivit s jedinci se specifickými potřebami účastní formou sbírek atd.
- Veřejnost je málo informovaná o možnosti integrace.
- Teoreticky vůdci ví, že je třeba upravit program i prostředí pro všechny, praktickou představu mají v nižší míře.
- Na vzdělávacích akcích se o specifických potřebách členů mluví minimálně.
- Činovníci vědí, kde hledat informace a pomoc, je třeba jim jen rozšířit obzor.
- Činovníci potřebují vyjasnit, kdo a jak je zodpovědný za členy oddílu.

5 Přednáška

5.1 zpracování návrhu přednášek na vůdcovských zkouškách

Na vůdcovském kurzu bychom naši oblast mohli zařadit buď pod obory psychologie a zdravotní péče (obdobně jako okruhy dle ŘVČČJ – okruhy současného řádu), jak bylo obvyklé dosud, nebo vytvořit samostatný blok speciální pedagogika.

5.1.1 Okruhy současného řádu

Osnovu přednášek by pak tvořila témata dle současného ŘVČČJ. Navrhujeme ovšem zapojit do přednášky i téma spolupráce s lékařem a ochrana osobních údajů.

Navrhované okruhy:

Psychologie:

- Hendikepované děti, jejich začlenění do oddílu, rizika, spolupráce s rodiči a lékařem.
- Problémové děti a jejich začlenění do oddílu (neurotické děti, dyslektici, děti s LMD, děti s problémy komunikace, týrané děti...)
- Poruchy v chování - lhaní, záškoláctví, útěky, krádeže, vandalismus, agrese, šikana.

Zdravověda:

- Hendikepované děti - druhy hendikepů a z nich plynoucí omezení. Zařazování hendikepovaných dětí do skautských oddílů. Spolupráce s rodiči a lékařem.

Toto téma z ŘVČČJ je pojato z lékařského pohledu. Bylo by vhodné upravit terminologicky:

- Jedinci se specifickými potřebami – druhy specifík a z nich plynoucí omezení. Zařazování jedinců se specifickými potřebami do skautských oddílů.

Vzhledem k výsledkům výzkumu a v inkluzivním pojetí se jeví tato osnova za méně výhodnou.

5.1.2 Návrh osnovy bloku speciální pedagogika

Tento návrh osnovy jsme vytvořili hledáním řešení na základě výše definovaných oblastí a doplnili o konkrétní postřehy z dotazníků výzkumu bakalářské práce (Lukešová, 2007).

Návrh osnovy:

- Co bys jako vůdce udělal, kdyby přišel rodič, že jeho dítě chce chodit do skautu. (Zodpovědnost vůdce, jedinečnost lidí, všichni někdy potřebujeme něco upravit.)
- Informace (Kdo, kde a za jakých podmínek může vůdcům dát odbornou radu v případě, kdy chce do oddílu jedinec se specifickými potřebami.)
- Nejčastější „jinakost“ z pohledu specifických potřeb – ADHD, SPU – dyslexie, dysortografie. (Vysvětlení pojmů, s čím se dá u osob s těmito poruchami počítat a co je třeba pro ně upravit.)
- Plán činnosti pro všechny (Budujeme na tom, co členům jde.)
- Osobní asistent (Kdy, kde a kdo je vhodný.)
- Zkušenosti – kasuistika, inspirovat akce +náměty pro konkrétní činnost

Doporučené formy přednášky:

- teoretická přednáška, kolokvia, debaty u ohně, praktické příklady a jejich řešení, zamyšlení atd.

Konkrétní podoby jednotlivých přednášek si instruktoři mohou upravit dle svých představ.

5.2 Aplikace přednášek

5.2.1 Příklad z praxe na lesní škole

V rámci vůdcovského lesního kurzu při VMLŠ jsme byli přítomny dvě instruktorky se speciálně pedagogickým vzděláním a společně jsme vytvořili představu přednášky. Obsahovala 2 teoretické bloky (2 x 2 hodiny), 1 debatu u večerního ohně, jedno tržiště (aktivita, kde odpoledne současně probíhají různé praktické workshopy). V rámci kurzu jsme měli k dispozici pouze jeden teoretický blok, proto jsme část teorie přesunuli se souhlasem instruktorů do oboru zdravotní a metodika.

Teoretická přednáška - osnova

- Jedinec se specifickými potřebami (dále JSP) chce být členem oddílu (individuální posouzení, možnost přijmout na zkoušku)
- Kde brát informace a pomoc (rodič, sám JSP, zkušený činovník, literatura, poradenství)
- Rozhodnutí a individuální plán (reálné zhodnocení možností oddílu i JSP, sestavení individuálního plánu – resp. vyjasnění úprav prostředí, programu, na čem u JSP stavět)
- Co když to nezvládnu? (Spolupráce s rodinou a odborníky. Odmítnutí, doporučení JSP do jiného oddílu, možnost omezené účasti JSP na aktivitách oddílu.
- Mýty, nejčastější „poruchy“ (ADHD, SPU)

Praxe – „Tržiště“

Stanoviště:

A: Vyzkoušení kompenzačních pomůcek – kam až se dostanu - berle, rehabilitační vozík
hodinky pro nevidomé.

B: Psaní různě – nohou, rukou, ústy

C: Brail – ukázka + rozlišení bankovek a mincí

D: Jak nám jde odezírat.

E: Převed' nevidomého přes můstek.

Diskuse u večerního ohně

- co to se mnou dělá, když spolupracuji s člověkem, kterému něco nejde dle mých představ
- co cítím, když vidím člověka s postižením

Kruhový rozhovor – co dává a bere JSP.

Volná debata – zkušenosti, názory frekventantů.

Jiné obory

V rámci oboru Metodika – práce s nadanými jedinci

V oboru zdravotní věda - Konkrétní možná postižení z lékařského hlediska (kromě ADHD, SPU, poruch chování).

Zkouška

- jeden z okruhů otázek oboru psychologie, jak by mohlo vypadat konkrétně začlenění jedince s SPU a ADHD do oddílu.

5.2.2 Příklad z praxe na vůdcovských zkouškách s minikurzem

Na minikurzu k vůdcovským zkouškám jsme měli k dispozici úplně jiné podmínky. Naši oblast jsme měli možnost zařadit pouze do dvouhodinové přednášky v rámci oboru psychologie. Frekventanty byli činovníci, kteří chtěli získat vůdcovskou zkoušku bez kurzu, v rámci dvou víkendových setkání včetně zkoušek.

Vzhledem k tomu, že dosud jsou k dispozici pouze obecné materiály k naší tématice, bylo obtížné zvolit, co frekventantům během tak krátkého času sdělit.

Zvolili jsme inkluzivní přístup, kde osnova přednášky psychologie vypadala asi takto:

- Osobnost člověka a její variace – jedinečnost i vzhledem k vývojové psychologii
- Možná specifika osobnosti – důraz na JSP obecně. Konkrétně ADHD, SPU, nadání.
- Kde hledat informace.
- Základy asertivního chování.
- Pozorování, rozhovor.
- Motivace, konflikty.
- Motiv, proč chci být vůdce.

Zkouška:

Aby se frekventanti mohli učit od sebe i v rámci zkoušky, záměrně jsme zvolili formu kolokvia „s míčkem“ (mluvit může jen ten, kdo má míček) s tématy:

Vývojová psychologie specifikovaná na věk členů Junáka (od 5let do 99let)

Zásady asertivity

Konflikty – formy, způsoby řešení

Zdroje informací, sebevzdělávání.

5.3 Zpětné vazby na přednášky

VMLŠ

Frekventanti:

- ocenili rozsah, formu i obsah přednášek
- konstatovali potřebu metodického vedení v konkrétních případech
- možnost přijmout do oddílu dítě se specifickými potřebami již vnímali reálněji, i když vyjádřili potřebu „si to osahat“
- ocenili, že mají konkrétní zdroje informací

Naše hodnocení:

- frekventanti reagovali při přednáškách aktivně, zdá se, že jsou touto formou motivováni
- zpětným pohledem vnímáme nízkou informovanost o nadaných jedincích
- naše pojetí tématu bylo více integrační než inkluzivní - v přednáškách chyběla možná spolupráce intaktních jedinců s JSP, chyběl pohled ze strany intaktních členů.
- vnímáme potřebu příručky pro vůdce, v čemž jsme se s frekventanty shodli.

Vůdcovské zkoušky s minikurzem

Frekventanti:

- hodnotili obdobně jako frekventanti VMLŠ
- hodnotili, že rozsah psychologie se nedal obsáhnout za dvě hodiny, konstatují potřebu sebevzdělávání v této oblasti
- ocenili, že ví, na koho se konkrétně ve svém okolí obrátit s prosbou o pomoc
- ocenili seznámení se základy asertivního chování, většina měla zkrácené povědomí

Naše hodnocení:

- za dvě hodiny to fakt nejde
- chybí pro tyto případy konkrétní příručka
- za pozitivní vnímáme, že frekventanti přesně vědí, za kým zajít v nesnázích

6 Příručka

6.1 vypracování obsahu příručky

Po vytvoření možné osnovy přednášek se vyprofiloval i obsah příručky. Při jeho tvorbě jsme se snažili uvažovat v rovině, kdy základní obsah z přednášky by měl v obsahu příručky zůstat. Domníváme se, že je tato rovina vhodná, protože vůdcovské zkoušky dělají i lidé bez přípravy na kurzech, tzn. bez přednášek.

Zároveň jsme vzali v úvahu i fakt, že příručka by měla obsahovat i více oblastí informací, aby byla použitelná v praxi i mimo vůdcovské zkoušky.

První návrh obsahu příručky vznikl z výzkumu v bakalářské práci přímou reakcí na jeho výsledky a měl tuto podobu:

První návrh obsahu příručky

- Přijetí různosti v družině
- Co je integrace a možnosti v Junáku
- Typy integrace – jedinec v družině, intaktní v družině s jsp, družina jsp, spolupráce jsp s intaktní družinou
- Co dává oddílu přítomnost JZP – motivace vůdců
- Kvalitní rozhodnutí vůdce oddílu o přijetí JZP – kdo za co zodpovídá
- typ postižení:
specificky nejčastější – ADHD, SPU
nadání jedinci
postižení s „osobním asistentem“ – jedinci s mentálním, zrakovým, sluchovým a tělesným postižením
postižení s podmínkami bezbariérovosti – jedinci s tělesným a zrakovým postižením
- Zdroje informací – konkrétně (odborníci z vlastních řad, lit. ...)

- Akce s JZP – pro JZP – mimo sbírky – inspirovat

Po dalším studiu literatury a konzultaci s vedoucím diplomové práce jsme se rozhodli přehodnotit první návrh obsahu v pohledu inkluzivního pojetí a vznikl nám druhý návrh obsahu příručky. Vychází z výše uvedeného návrhu osnovy přednášky speciální pedagogiky a je doplněn prvním návrhem obsahu příručky.

Druhý návrh obsahu příručky:

- Co bys jako vůdce udělal, kdyby přišel rodič, že jeho dítě chce chodit do skautu. (Zodpovědnost vůdce, jedinečnost lidí, všichni někdy potřebujeme něco upravit.) Možnosti začlenění jedinců se specifickými potřebami do oddílů – typy integrace.
- Informace (Kdo, kde a za jakých podmínek může vůdcům dát odbornou radu v případě, kdy chce do oddílu jedinec se specifickými potřebami.)
- Plán činnosti pro všechny (Budujeme na tom, co členům jde.)
- Nejčastější „jinakost“ z pohledu specifických potřeb – ADHD, SPU – dyslexie, dysortografie. (Vysvětlení pojmů, s čím se dá u osob s těmito poruchami počítat a co je třeba pro ně upravit.)
- Osobní asistent (Kdy, kde a kdo je vhodný.)
- Inspirace, náměty pro konkrétní činnost.
- Co přijetí jedinců se specifickými potřebami dává a bere
- Vybraná specifika jedinců se specifickými potřebami z lékařského pohledu.

Třetí a konečný obsah příručky jsme vytvořili logickým uspořádáním druhého návrhu s ohledem na cílovou skupinu čtenářů příručky s úmyslem, aby jim byla srozumitelná.

Konečný obsah příručky:

Kdo to je člověk se specifickými potřebami?

Jak mohou být s námi

Jak to vidí lékaři

ADHD, Specifické poruchy učení, o co jde?

Technické pomůcky

Osobní asistent je novým členem?

Budeme mít nového člena?

On je jiný!

Co na to skauti?

Kdo mi poradí?

Jak plánovat?

Proč mít v oddíle „někoho jiného“?

Místo závěru

Seznam použité a doporučené literatury

6.2 Text příručky

Každou kapitolu příručky jsme popsali vždy tak, že ve stati Komentář jsme uvedli stručný popis, jak jsme uvažovali v tvorbě kapitoly, z čeho jsme vycházeli a proč jsme uvedli zrovna ta data, která jsou jejím obsahem. Po tomto komentáři uvádíme ve stati Text v příručce konkrétní text shodný s textem v příručce. Názvy následujících nadpisů souhlasí s názvy kapitol v příručce. Konečná podoba příručky je volnou přílohou diplomové práce.

Zásady při tvorbě příručky:

- srozumitelnost pro čtenáře (omezení odborných výrazů, zjednodušení odborných tezí, snaha o fakta, příklady, názornost, motivaci a podporu kreativity čtenáře atd.)
- inklusivní pojetí problematiky (s ohledem na intaktní osoby i se specifickými potřebami)

6.2.1 Obsah

Komentář:

Obsah příručky je shodný s již výše zmíněným návrhem konečného obsahu příručky a doplněn o názvy podkapitol.

Text v příručce:

Úvod

- 1 Kdo to je člověk se specifickými potřebami?
- 2 Jak mohou být s námi
- 3 Jak to vidí lékaři
 - 3.1 Člověk s mentální retardací
 - 3.2 Člověk s postižením sluchu
 - 3.3 Člověk s postižením zraku
 - 3.4 Člověk s postižením hybnosti a s poruchou mobility
 - 3.5 Člověk s poruchami chování
 - 3.6 Člověk s narušením komunikační schopnosti
 - 3.7 Člověk s vícenásobným postižením
- 4 ADHD, Specifické poruchy učení, o co jde?
 - 4.1 ADHD neboli syndrom hyperaktivity
 - 4.2 Specifické poruchy učení – SPU
- 5 Technické pomůcky
- 6 Osobní asistent je novým členem?
- 7 Budeme mít nového člena?
 - 7.1 Ideální nováček
 - 7.2 Nováček chce do oddílu
- 8 On je jiný!
- 9 Co na to skauti?
- 10 Kdo mi poradí?
 - 10.1 Člověk se specifickou potřebou
 - 10.2 Rodič
 - 10.3 Blízký, kamarád, osobní asistent
 - 10.4 Zkušený činovník
 - 10.5 Zdravotní rada Junáka
 - 10.6 Odborník – speciální pedagog, lékař
 - 10.7 Školská poradenská zařízení
 - 10.8 Ostatní poradenské organizace
 - 10.9 Literatura, internet
- 11 Jak plánovat?
- 12 Inspirace, nápady
 - 12.1 Běžné akce s členem
 - 12.2 Nahlédnutí do světa člena se specifickými potřebami
 - 12.3 Akce mezi postiženými
 - 12.4 Akce zdravých pro lidi s postižením
 - 12.5 Sloužím
 - 12.6 Sbírký, dobročinné akce, výrobky pro...
- 13 Proč mít v oddíle „někoho jiného“?
- 14 Místo závěru
- 15 Seznam použité a doporučené literatury

6.2.2 Úvod

Komentář:

V úvodu jsme předpokládali, že nejčastějším čtenářem této příručky bude skautský činovník. Tohoto jsme se snažili motivovat v inklusivním pohledu na všechny svěřené členy a navést ho k myšlence, možnosti, mít ve svém oddíle členy s různými potřebami a schopnostmi.

Text v příručce:

V dnešní době se stát, společnost a vůbec lidé obecně, zaměřují spíše na výkon. Být úspěšní, umět a moci se postarat o sebe i své rodiny, poctivě splácet hypotéky.

Všechno „nedokonalé“ se snažíme zdokonalit, nebo alespoň uzpůsobit tak, aby to vyhovovalo dnešní době. Ale život je i plný chyb, nedostatků, nedokonalostí. A často právě z původních nedokonalostí vznikají nové objevy, nové radosti.

Junák – svaz skautů a skautek ČR je někdy vnímán veřejností jako elitní organizace. Požadavky kladené na jejich členy se mohou na první pohled a zvenčí zdát vysoké, které zvládnou opravdu jen ti dokonalí, bezproblémoví.

My, sami členové, moc dobře víme, že tomu tak zdaleka není. Často nám na schůzky chodí právě členové z problémového prostředí nebo s nějakým nedostatkem, nedokonalostí.

Sami si prostřednictvím Junáku uspokojujeme své potřeby – někam patřit, být pochopen, k něčemu být. Rozhodující pro vstup do Junáka tedy není, jaký člověk je, jaké jsou jeho možnosti a schopnosti, ale jaký životní styl mu vyhovuje. Je-li obdobný, jako v duchu skautského hnutí, měl by mít dveře otevřeny každý takový člověk.

Z této úvahy vyplývá jen jedno logické tvrzení. Slabý zrak či nižší schopnost si věci zapamatovat, slabá soustředěnost nebo neslyšet, jsou jen příklady poruch, které by žádnému členu Junáka neměly překážet žít svůj život podle své životní filosofie.

Nechceme v Junáku vychovávat ze všech členů stejné kopie, chceme jen dát všem stejnou šanci naučit se žít samostatně, s přírodou, v kruhu přátel, kterým může věřit.

6.2.3 Kdo to je člověk se specifickými potřebami?

Komentář:

V této kapitole jsme se pokusili čtenáře hned na začátku stručně seznámit s cílovou skupinou jedinců se specifickými potřebami s důrazem na jejich právo humanistického přístupu k nim opět v inklusivním pojetí.

Text v příručce:

Člověk se specifickými potřebami je v první řadě člověk jako každý jiný. Raduje se, brečí, má touhy a sny, chce někam patřit, chce být součástí party. Chce pomoci, být užitečný a chce dokázat, že něco umí. Chce mít rád a chce, aby ho měl někdo rád.

Možná žije díky své odlišnosti od běžné populace v malinko „jiném světě“. Může být velmi zajímavé a poučné, do tohoto světa nakouknout a v mnohém se poučit.

V tomto textu člověk se specifickými potřebami je člověk:

- a) s **mentální retardací** různého stupně (lehká, střední, těžká, hluboká)
- b) s **postižením sluchu** (neslyšící, se zbytky sluchu, nedoslýchavý)
- c) s **postižením zraku** (nevidomý, slabozraký, se zbytky zraku, s poruchami binokulárního vidění: tupozrakost, šilhavost (strabismus))
- d) s **postižením hybnosti** - s tělesným postižením, s nemocí, se zdravotním oslabením
- e) s **poruchou mobility** - mobilní, částečně mobilní, imobilní
- f) s **poruchami chování** – dětská neposlušnost a nekázeň, vzdorovitost, negativismus, lež, záškoláctví, drogová závislost, se sklony k sebevraždě, krádeže, šikana.
 - se syndromem hyperaktivity (ADHD) – dřív označováno jako lehká mozková dysfunkce
- g) s **narušením komunikační schopnosti** – s poruchou výslovnosti (dyslalie), s vývojovou nemluvností, s narušeným vývojem řeči (dysfázie), se ztrátou schopnosti komunikovat (afázie), s nemluvností podmíněnou situací, ve které se jedinec nachází (efektivní mutismus), s koktavostí (balbuties)

h) se **specifickými vývojovými poruchami učení** - nejčastější s poruchami čtení (dyslexie), psaní (dysgrafie), pravopisu (dysortografie), poruchami operovat s číselnými symboly (dyskalkulie), s motorickou neobratností (dyspraxie), poruchou kreslení (dyspinxie)

i) s **vícenásobným postižením** – s kombinací postižení

6.2.4 Jak mohou být s námi

Komentář:

Považovali jsme za důležité, aby čtenář již v úvodních kapitolách byl obeznámen se základními pojmy, jako jsou integrace a inkluze. Aby se seznámil s možnými typy integrace a s okolnostmi, které typ integrace ovlivňují.

Text v příručce:

Přítomnosti člena se specifickými potřebami v běžné společnosti se dnes odborně říká integrace nebo inkluze.

Integrace

Pan Jesenský, který se této problematice věnuje, říká, že integrace je spolužití postižených a nepostižených při přijatelně nízké míře konfliktnosti vztahů těchto skupin. Stav, kdy se jedinec vyrovnal se svým postižením, žije a pracuje s nepostiženými, prokazuje výkony a vytváří hodnoty, které společnost uznává jako rovnocenné, společensky významné a potřebné.

Inkluze

Inkluze je zapojení všech členů společnosti do života společnosti.

Zapojit se znamená žít společně s ostatními, sdílet a zažívat složky života ve spolupráci s nimi. K tomu je třeba se do společnosti aktivně ponořit a mít vliv na to, jak její vývoj probíhá. Zapojení spočívá v uznání a přijetí všech členů společnosti.

Člověk se specifickými potřebami se může zúčastňovat dění v Junáku několika způsoby – typy integrace:

- Jeden člen s postižením mezi běžnými členy v družině

- Více členů s postižením v družině, ale pořád menšina mezi běžnými členy
- jeden běžný člen v družině mezi členy se specifickými potřebami
- většina či všichni členové oddílu se specifickými potřebami
- všichni členové družiny se specifickými potřebami
- spoluúčast člena se specifickými potřebami při aktivitách oddílu

Typ integrace závisí od typu postižení a z něj vyplývajících omezení, od možností oddílu (např. oddíly při zařízeních pro lidi se specifickými potřebami), od „koncentrace“ členů se specifickými potřebami a taky (a to hlavně) od toho, jak to členům se specifickými potřebami vyhovuje.

6.2.5 Jak to vidí lékaři

Komentář:

Předpokládali jsme, že obecné povědomí o jedinci se specifickými potřebami a o možnostech integrace těchto jedinců do skautských oddílů již čtenář získal v předcházejících kapitolách.

V této kapitole jsme vyžili již existujícího materiálu Integrace zdravotně postižených dětí do skautské činnosti a text tohoto materiálu přizpůsobili našemu členění. Pokusili jsme se o jistou „modernizaci“ materiálu, specificky na nové pojetí pojmenování osob se zdravotním postižením oproti dřívějším názvům zdravotně postižený.

Tento materiál Integrace zdravotně postižených dětí do skautské činnosti se nám jevil jako výhodný pro svou opisnost poruch či postižení s členěním a současnou nabídkou možností integrace jedinců s daným postižením. Zároveň jsme uvítali srozumitelnost a zároveň odbornost materiálu.

Text v příručce:

Podívejme se nyní konkrétně a i více odborně na jednotlivce se specifickými potřebami a pokusme se najít nejvhodnější možné způsoby jejich integrace.

(Podle příručky Integrace zdravotně postižených dětí do skautské činnosti – speciální část, která je k dispozici na vyžádání u Zdravotní rady Junáka.)

Člověk s mentální retardací

(se stupni postižení s lehkou, střední, těžkou, hlubokou mentální retardací)

Mentální retardace je stav charakterizovaný celkovým snížením intelektových schopností a je provázen poruchami soužití. Mentální postižení lze dle doby vzniku rozdělit na vrozené, získané nemocí či úrazem.

Pozn.: Pojem mentální postižení je zastřešující pojem pro mentální retardaci a jiné duševní poruchy jako jsou demence, mentální postižení z důvodu nepodnětného sociálního prostředí atd.

Charakteristické vlastnosti dítěte s mentálním postižením:

- vnímání dítěte s mentálním postižením - zpomalené, aktivita poznávání snížena
- pozornost rozptýlená, krátkodobá, nesoustředěnost dítěte
- paměť – pomalá, nestálá, spíše mechanická
- myšlení – konkrétní, neschopnost zobecňovat, potíže při vyjadřování
- řeč – špatná výslovnost (nemusí vždy)
- impulsivnost, citová labilita, sklony k pasivitě, oslabené volní vlastnosti

Tyto vlastnosti se u členů s tímto postižením vyskytují v různé míře, podle stupně postižení, rodinného a sociálního prostředí, IQ.

Integrace:

- do oddílů s běžnými členy vhodná pro děti s lehčími stupni mentální retardace
- vhodnější individuální forma integrace mezi ostatní, běžné děti (nápodoba). Družiny jen s členy s mentální retardací jsou méně vhodné – chybí vzor skautského chování.

Úpravy prostředí:

- zvýšená spolupráce s rodiči, vyšší aktivizace a motivování dětí s mentálním postižením
- příprava ostatních členů na příchod nového člena s mentálním postižením.

Je důležité, aby děti ve svém novém členovi neviděly někoho méněcenného, ale braly ho jako svého kamaráda, rovnocenného člena družiny – společnosti.

Člověk s postižením sluchu

(neslyšící, se zbytky sluchu, nedoslýchavý)

Patří sem člověk s dědičnými a vrozenými vadami sluchu, s poruchou centrální nebo nitroušní části sluchového ústrojí nebo s vývojovými poruchami sluchového ústrojí zevního a středního ucha spojenými s vývojovými vadami jiných orgánů.

K postižením sluchu řadíme také nedoslýchavost, hluchotu, se vznikem související s porodem (bakteriální či virová onemocnění, záněty středouší, úrazy lebky, stavy po ušních operacích, toxické látky ...)

Děti nedoslýchavé

Nedoslýchavost se projevuje jako porucha převodu zvuků zevním a středním uchem k labyrintu nebo jako porucha vnímání ve vnitřní nervové části sluchového ústrojí.

Integrace:

- vhodné začlenění 2-3 členů se sluchadly nebo skupinová integrace – celé skautské družiny

Úprava prostředí:

- upravit komunikační vzdálenost k dítěti s nedoslýchavostí dle postižení (informace od rodiče)
- využívat sluchadel dětí
- výklad těmto dětem doplnit více obrázky, zvuky zesilovat zesilovači (hlasy ptáků...)
- využívat v činnosti ostatní smysly dítěte, snížit důraz na sluch
- při hrách zvukové signály nahradit světelnými
- zvýšená pozornost v dopravě, vždy s doprovodem slyšícího
- dítě se sluchadlem si musí vzít na tábor náhradní baterii do sluchadla

- při koupání dozor (U dětí se záněty středouší a po ušních operacích by voda v uchu mohla způsobit poruchu prostorové orientace.)

Děti se zbytky sluchu a neslyšící

Integrace:

- individuální integrace u dětí se zbytky sluchu s funkčně nastavenými sluchadly
- u neslyšících specializované družiny podle stupně vady a komunikačních možností

(Takové malé družiny by mohly vznikat při školských a pobytových zařízeních.)

- na táborech integrace specializované družiny do oddílu ostatních dětí

Úpravy prostředí:

- schopnost vůdce s dětmi komunikovat, možnost využívat tlumočníka (i někoho z rodičů)
- možnost využívat speciální pomůcky
- spolupráce s rodiči, speciálněpedagogickými centry, školou atd.

Člověk s postižením zraku

(nevidomý, slabozraký, se zbytky zraku, tupozrakost, šilhavost)

Zrak je základním smyslem člověka. Dá se říct, že z něj vychází a čerpají ostatní smysly.

Poruchy zraku dělíme:

Amaurosis – úplná slepota až světlocit s nejistou projekcí. Děti bývají ještě dnes většinou zařazeny do školy pro žáky se zrakovým postižením (dříve školy pro nevidomé).

Praktická slepota – znamená pokles centrální zrakové ostrosti na úroveň světlocitu se správnou projekcí. Děti bývají zařazovány do školy pro žáky se zrakovým postižením (dříve školy se zbytky zraku).

Integrace:

- individuální integrace s vyškoleným osobním asistentem

- skupinová integrace v menších skupinách s vůdcem, zástupcem i rádčem - plnoletými odborníky orientující se v problematice při práci s těmito dětmi (Braillovo písmo, chůze s holí, orientace podle zvuku)

Družiny by mohly vznikat při pobytových a školských zařízeních, akce společně s družinami běžných dětí. S úpravou programu lze družinu zařadit do běžného skautského tábora.

Slabozrakost – pokles centrální zrakové ostrosti od 6/18 až po 6/36 při neporušeném zorném poli. Děti navštěvují většinou školy pro žáky se zrakovým postižením (dříve školy pro slabozraké).

Integrace:

- 2-3 členové v družině běžných dětí, při vstupu do oddílu vhodné doporučení od rodičů - očního lékaře s případným omezením činnosti.

Další diagnózy

Mezi další diagnózy, kterým je třeba z hlediska omezení činnosti jednotlivce věnovat pozornost, řadíme:

Refrakční vady (krátkozrakost těžšího stupně a dalekozrakost těžšího stupně, zákal čočky, zelený zákal, odchlípení sítnice, degenerativní odchlípení sítnice, zánětlivá onemocnění duhovky, živnatky a sítnice, pouřazové stavy oka, alergické záněty spojivky, strabismus, tupozrakost aj.

Integrace:

- individuální, v běžných družinách, vhodné doporučení rodičů od lékaře s případným omezením

Úpravy prostředí podle diagnózy, většinou jde o úpravy:

- dle informace od rodičů vycházejících z doporučení lékaře
- zákaz nošení těžkých břemen
- respektování snížené zrakové schopnosti – při učení, pozorování v přírodě, při zhoršení viditelnosti v noci, za deště, v mlze, při sněžení, koupání (brýle nemusí pomáhat)
- bezpečnost práce se sekyrkou, nožem a ohněm
- úprava fyzické zátěže se zřetelem na bezpečnost vlastní a druhých

- bezpečnostní opatření při cestování – vždy doprovod dobře vidícího skauta, na komunikacích při přecházení používat bílou hůl nebo jiný symbol

Člověk s postižením hybnosti a s poruchou mobility

(s tělesným postižením, s nemocí, se zdravotním oslabením)

Zdravotní stav těchto jedinců je proměnlivý, dochází k úplnému uzdravení, zdravotnímu oslabení nebo trvalé změně funkce či vzhledu jednotlivých orgánů. Podle toho musíme i k těmto členům přistupovat individuálně. Návaznost na skautský oddíl může vždycky.

- s tělesným postižením

Ortopedické vady

Skoliozy, Morbus Scheuermanni, vrozená porucha obratlů, porucha uzávěru obratlů s postižením míchy, amputace, deformace končetin, vrozené vady nohou, stavy po vrozené vadě kyčelních kloubů, poruchy kloubů.

Integrace:

- záleží na rozsahu a průběhu onemocnění, doporučujeme individuální integraci do družiny běžných členů, příp. družin při pobytových či školských zařízeních (s dostupností ke speciálním technickým pomůckám)
- v případě zhoršení zdravotního stavu je důležité udržovat s tímto členem kontakt (návštěvy, dopisy...)

Úpravy prostředí:

- technické zpřístupnění prostor, vhodný výběr terénu
- příprava členů družiny na příchod nového člena s postižením
- důkladná spolupráce s rodiči, lékařem, příp. skautským lékařem
- omezení a náhrada některých aktivit družiny s ohledem na zdravotní stav člena s postižením
- vhodný výběr programu a úkolů pro člena s postižením ve spolupráci celé družiny
- dodržování zásad léčebné rehabilitace a hygieny, přiměřená pohybová aktivita

Poruchy periferních nervů

V dnešní době dochází k poruchám periferních nervů nejčastěji následkem úrazů nejrůznějšího typu, při kterých dochází k mechanickému poškození některého periferního nervu. K zánětlivému poškození periferního nervu dochází při virové encefalitis a meningitis.

Integrace:

- záleží na rozsahu poškození – vhodná individuální integrace do běžných oddílů

Úprava prostředí:

- dle možností člena s postižením a doporučení rodičů dle rad lékaře
- dohled při aktivitách v chladu či s teplem – necitlivost nervu může způsobit omrzliny či popáleniny.

Lokomoční poškození

Do této skupiny zařazujeme děti s diagnózou:

Dětská mozková obrna - zejména spastická s poruchami hybnosti a s jinými následky, poruchami řeči, sníženou rozumovou schopností, s epileptickými záchvaty

Centrální obrny poúrazové, pozánětlivé a nádorového původu; myopatie s lehčím benigním průběhem.

Integrace:

- dítě ve stabilním stavu s doporučením rodičů od odborníka
- integrace vhodná individuální do běžného oddílu s poučením vedoucích

Úprava prostředí:

- při plnění úkolů nechat členovi s postižením více času, klást přiměřený nátlak – každé volné úsilí tohoto člena způsobuje stažení svalů a svalových skupin
- vhodné využívání modelovacích materiálů
- snaha rádce a vůdce dítěti co nejdříve porozumět, dát čas a prostor dítěti k vyjádření se
- spolupráce s rodiči a odborníky, lékařem
- důsledné dodržování léčebného režimu dítěte

- s nemocí, zdravotním oslabením

Člověk s nemocí nebo zdravotním oslabením často vyžaduje omezení hybnosti, ne pro nefunkčnost pohybových orgánů, ale z důvodu možného zhoršení zdravotního stavu jiných orgánů.

Jde o osoby s epilepsií a neepiletogenními záchvaty, s poruchami kardiovaskulárního systému, s alergií, s diabetes melitus, s gastroenterologickými onemocněními, s nádorovou chorobou, s nefrologickými obtížemi, s enurezou aj.

Integrace a úprava prostředí pak závisí od momentálního zdravotního stavu člověka dle doporučení lékaře. Určitý kontakt člena se skautským oddílem je možný vždy.

Člověk s poruchami chování

(dětská neposlušnost a nekázeň, vzdorovitost, negativismus, lež, záškoláctví, drogová závislost, sebevražda, krádeže, šikana.)

Integrace:

- běžná skautská družina

Úprava prostředí:

- bezpodmínečná spolupráce s rodiči, psychologem, odborníkem a dodržování jejich doporučení.

Do poruch chování se řadí i hyperaktivita (ADHD) – dřív označovaná lehká mozková dysfunkce. Tuto poruchu podrobněji popíšeme v následující kapitole.

Člověk s narušením komunikační schopnosti

(porucha výslovnosti (dyslalie), vývojová nemluvnost, narušený vývoj řeči (dysfázie), ztráta schopnosti komunikovat (afázie), nemluvnost podmíněná situací, ve které se jedinec nachází (efektivní mutismus), koktavost)

Integrace:

- individuální integrace s respektem řečového tempa člověka, mluvený projev neopravujeme, pokud nerozumíme, nebojme se zeptat znovu, případně použít jiné komunikační možnosti (psaný text, tabulky atd.)

Člověk s vícenásobným postižením

U dětí s kombinovanými vadami musíme vždy zvažovat současný zdravotní stav dítěte a respektovat rozhodnutí dítěte, rodiče, doporučení lékaře, odborníka.

Otázka integrace je u dětí individuální, dle jejich momentálního stavu i postižení.

6.2.6 ADHD, Specifické poruchy učení, o co jde?**Komentář:**

Z výzkumu bakalářské práce Integrace jedinců se specifickými potřebami je patrné, že v současnosti je nejvíce členů se specifickými potřebami v oddílech právě s ADHD nebo specifickými poruchami učení. Tito jedinci ani nejsou považováni za skupinu osob s problémovou integrovatelností.

Možná právě proto vnímáme potřebu se o těchto dvou specifických zmínit obšírněji. S úmyslem eliminovat počet často nevědomých chyb vychovatelů, kterými mohou svým svěřencům křivdit či ublížit.

Text v příručce:

Za speciální zmínku stojí členové se syndromem hyperaktivity (ADHD) a se specifickými poruchami učení. Proč? Je jich v našich oddílech nejvíc.

ADHD neboli syndrom hyperaktivity

V odborných statích zařazují tento syndrom do specifických poruch chování a pozornosti.

Na výskyt syndromu hyperaktivity nemá inteligence zásadní vliv. Ve škole však jejich výkon neodpovídá jejich intelektové úrovni. Jsou úspěšnější ve verbálních úkolech než neverbálních.

Příčinou ADHD je většinou odchylka funkce centrální nervové soustavy, jinak může být příčinou genetika či průběh v období porodu dítěte.

Lidé s ADHD mohou precitlivěle vnímat projevy rodičů či autorit, prožívat je jako zápornější, přísnější, než fakticky jsou.

Nejčastější příznaky:

Hyperaktivita: nadměrné nutkání k pohybu, k aktivitě, která je neúčelná. Člověk nedokáže tomuto nutkání odolat, je ve „spárech“ rušivých podnětů okolí.

Impulzivita: tendence jednat a mluvit bez přemýšlení nad důsledky svého chování. Člověk může být vnímán okolím, že se vnucuje ostatním třeba skákáním do řeči, na všechno má potřebu reagovat okamžitě. Často nedokončí jednu činnost a jde do druhé, nedokáže reagovat v souladu se situací. Kolísání funkce centrální nervové soustavy neznamená ztrátu motivace, jak se někdy může zdát.

Nesoustředěnost: poruchy pozornosti, slabá pozornost, unavitelnost. Člověk se má obtíže kvalitně a delší dobu soustředit. Nevnímá, co se mu říká, je roztěkaný, dělá chyby z nepozornosti.

Další možné příznaky:

Změny nálad, citová labilita, snížená tolerance k zátěži, nedostatek koordinace jak při práci, tak při řeči, horší orientace v prostoru a čase, tělesná neobratnost.

Při kolektivní hře neví, kde stojí, nenahraje, má problémy s pravolevou orientací.

Členové jsou hlavně díky příznakům méně oblíbení v kolektivech, mají snížené sebevědomí, zažívají častěji kritiku.

Tresty, výčitky ani vynucené sliby nepomáhají (nejde stěžejně o problém vůle).

Vychovatelé těchto členů se musí obrnit klidem a trpělivostí, pochválit a povzbudit svěřence už při každé snaze, nečekat na výsledek. Činnosti je nutné plánovat po malých dávkách, důležitá je důslednost a zásadovost vychovatele.

Zásady při výchově:

- V prostředí člověka je důležité vytvořit ovzduší spolupráce, aby člověk zažil prostředí, kde ho mají rádi a pomohou mu.
- Vychovatelé mají být trpěliví, chválit i za snahu o dobrý výkon, nepřipustit častý nezdar.
- Je třeba respektovat, že těmto členům vyhovuje krátkodobá práce (10-15min). Následující přestávka zabrání únavě a neschopnosti koncentrace.
- Pohyb a volná hra znamenají odpočinek nervového systému, proto člena nenutíme ke klidu, netrestáme za nadměrnou pohyblivost.
- Zájem podněcuje a udržuje pozornost, donucování a tresty nemají pozitivní význam.
- Snažíme se zabraňovat pocitu méněcennosti. Pokud člen přes veškerou snahu nemůže dosáhnout toho, co ostatní, snažíme se pro něj najít uplatnění v jiných činnostech.

Specifické poruchy učení – SPU

Je skupina obtíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení a psaní, naslouchání a matematiky. Mají individuální charakter a jejich příčinou bývají poruchy centrálního nervového systému.

Nejčastější typy:

Dyslexie – porucha při osvojování si čtenářských dovedností pomocí běžných metod.

Dysgrafie – porucha projevující se výraznými obtížemi v osvojování si psaní (V písemném projevu se porucha projevuje v tvarech písmen, přehazování či vynechání písmen či částí atd.)

Dysortografie – problémy v oblasti pravopisu, nejsou způsobeny neosvojením si pravidel.

Dyskalkulie – porucha schopnosti operovat s číselnými symboly.

Dyspraxie – celková motorická neobratnost, porucha koordinace pohybů a rovnováhy.

Dyspinxie – porucha kreslení

Projevy, které se objevují v různé míře u všech typů:

- Poruchy pozornosti, koncentrace. Problém je v roztržitosti nebo naopak v hlubokém setrvávání při jednom podnětu (ztráta orientace v realitě, fantazie, snění). Člověk má problémy vnímat dva či více podnětů naráz, obtížně rozlišuje podstatnější podnět. Proto se někdy tyto projevy dají vyložit jako „neposlušnost“.
- Zvýšená unavitelnost – únava nastupuje nápadně brzy (zčervenání či slzení očí, zívání, zahledění se do prázdna). Ideální je vysledovat „křivku unavitelnosti“ a výkony směřovat podle této křivky. Člověk by měl mít zkušenost, že po výkonu např. sluchovém dojde k oddechu (třeba zrakovou námahou).
- Porucha paměti – projeví se např. v obtížích zapamatovat si slovní řady (dny v týdnu, násobilku, vyjmenovaná slova atd.), častou zapomnětlivostí a obtížemi v zapamatování si pravidelně se opakujících aktivit. Tyto obtíže se mohou projevit i při práci, sportovních hrách jako snížená schopnost zapamatovat si způsob nácviku.
- Pohybové obtíže – nejčastěji se objeví jako poruchy koordinace pohybů a poruchy jemné motoriky, občas i v tzv. artikulační neobratnosti.
- Orientace v čase a prostoru – projevem mohou být obtíže v posloupnosti – člověk má problémy s rozložením si činností do po sobě jdoucích časových úseků nebo odhadne nepřesně, kdy bude činnost ukončena. Problém se může objevit i např. při řazení obrázků naznačujících určitý příběh.
- Obtíže v pravolevé orientaci
- Obtíže v jazyce a řeči – dochází ke snížení „citu pro jazyk“, obtíže ve slovní zásobě, při rychlosti vybavování slov, při výslovnosti dvojhlásek, dlouhých slov, hlásek ti-ty atd.
- Citová labilita – výkyvy ve výkonech, nečekané návraty k dětským vzorcům chování (vyrušování, plačtivost atd.), snadná unavitelnost. Okolí není zrovna nakloněno těmto výkyvům – člověk s těmito obtížemi ve větším stresu.

- Poruchy aktivity – lze se setkat s oběma typy, tzn. se zvýšenou aktivitou, ale i se sníženou aktivitou. Bývají spojeny s poruchami pozornosti.
- Poruchy ve spojování vjemů smyslových a motorických – problémy vytvořit vztah mezi např. slyšeným, vnímaným a pociťovaným.

Co pomáhá:

- úprava pracovního prostředí odstraněním co možná nejvíce rušivých podnětů
- respekt k poruše (člověk s dyslexií nebude nahlas předčítat, s dysgrafií využijeme více techniku – počítače, s dysortografií nehodnotit formu, ale obsah psaného projevu atd.)
- respekt k pracovnímu tempu člověka
- stanovení si reálných, krátkodobých cílů
- využití zásad obdobně jako u lidí se syndromem hyperaktivity
- individualita – domluvit se s člověkem, co by potřeboval upravit

6.2.7 Technické pomůcky

Komentář:

Při vytváření této kapitoly jsme zvažovali, do jaké míry se konkrétně zmiňovat o možných technických pomůckách. Nakonec jsme zvolili variantu obecného seznámení činovníků s těmito pomůckami s doporučením, kde hledat informace.

Tato varianta se jeví výhodná pro existenci velkého množství a specifčnosti těchto pomůcek. Každý člověk má pak upraveny pomůcky pro svou potřebu a je poučen o používání pomůcek, které používá. Obecné povědomí tedy činovníky alespoň nasměruje, s čím se mohou setkat a akceptuje také rozvoj těchto pomůcek.

Text příručky:

Aby vůdce získal alespoň letmý přehled o pomůckách pro členy se specifickými potřebami, zkusíme si je uvést podle typu postižení. Nejsou zdaleka všechny, jde jen o nástin. Konkrétní pomůcky znají nejlépe jejich majitelé a poradit nám mohou i ostatní instituce, které uvádíme v kapitole, Kdo poradí.

Je dobré, se naučit s pomůckami, které naši členové používají, zacházet. Abychom mohli být připraveni a ne překvapeni.

Člověk:

a) s mentální retardací

Pomůcky: dle stupně postižení je dobré používat názorné pomůcky, obrázky, příklady z přírody. Čím víc smyslů při činnosti členů zapojíme, tím lépe nám budou rozumět. Ideální je, aby si tito členové mohli vše „osahat“. Někteří členové používají i pomůcky pro lepší komunikaci. Jde většinou o obrázkové systémy a tabulky.

b) s postižením sluchu

Pomůcky: Pokud má člen zachovány alespoň zbytky sluchu, používá sluchadlo různých technických parametrů. Tato sluchadla se dají různě nastavit, jsou na vyměnitelnou baterii.

Pro vychovatele u neslyšících členů existují programy na výuku znakové řeči.

Tito členové dále používají místo nám běžných sluchových signálů signály světelné a vibrační (vibrační budíky, světelné zvonky). Obzvláště na táboře bude na fantazii vůdců, jaké signály používat.

c) s postižením zraku

Pomůcky: zde naopak hodně využíváme:

zvukové výstupy – na počítači, rozlišovače barev atd. Chceme-li těmto členům poskytnout text, dá se číst a nahrát na jakýkoliv nosič. Dnes už i mobilní telefony mají funkci nahrávání.

hmatové výstupy – reliéfní kresby (obrázky s vyraženým či vyrytým reliéfem), hodinky s výstupky. S hmatem hodně souvisí pichtův stroj, na kterém nevidomí členové píší v braillově písmu. Tito členové se mohou pohybovat pomocí hole nebo vodícího psa.

U slabozrakých se vyplatí mít po ruce lupu (existují speciální lupy) a někdy stačí jen texty tisknout větší, případně černou barvou. V počítačových programech se nachází často verze pro lidi slabozraké.

Lidé se strabismem (šilhavostí) pak používají „klapku na brýle“, kdy mají výhled jedním okem.

d) s postižením hybnosti a s poruchou mobility

Pomůcky: pro tyto členy jsou podle typu postižení vhodné různé pomůcky pro pohyb (rehabilitační vozíky elektrické či mechanické, berle, dlahy, protézy, ortézy, chodítka – na táboře je někdy vhodnější do terénu kárka), pro hygienu (speciální hygienické vozíky, zvedáky, úchyty na zubní kartáček či hřebínek), pro sport (upravené vozíky, speciální náradí, držáky, uchopovače) a pro běžný život (podavače, zapínače knoflíků, stojánky, myši na počítač – trackbally atd.).

e) s poruchami chování

Pomůcky: názorné pomůcky, pomůcky pro různé typy učení (CD přehrávače, kreslicí a pracovní nástroje atd.)

f) s narušením komunikační schopnosti

Pomůcky: počítačové systémy pro komunikaci (alternativní a augmentativní komunikace) např. Altík, pak tužka a papír, někdy je takovou pomůckou písnička (při rytmizaci zvuku se může někomu hovořit plynuleji).

g) se specifickými vývojovými poruchami učení

Pomůcky: názorné, obdobně jako u poruch chování

6.2.8 Osobní asistent je novým členem?

Komentář:

Kapitoly, které mají za účel seznámit činovníky se specifiky jedinců se specifickými potřebami (dalo by se říct část teoretickou, informační, obecnou) uzavíráme kapitolou o osobním asistentovi.

Chceme tak činovníky informovat o možnosti mít v oddíle spolu s členem se specifickými potřebami také jeho osobního asistenta nebo také asistenta rádce, kterého chápeme obdobně, jako ve školském systému asistenta pedagoga.

Proto jsme logicky zvolili pořadí vysvětlení pojmů Osobní asistent obecně, asistent pedagoga, asistent ve skautu.

Kapitolu jsme uzavřeli motivací činovníků, proč je dobré takového asistenta v oddíle mít.

Text příručky:

Osobní asistent v běžném světě je kvalifikovaný pracovník, který vykonává služby smlouvené s klientem na základě písemné smlouvy. Jde o služby sociálního charakteru, např. pomoc při sebeobsluze, doprovod, pomoc v péči o domácnost atd., podle uzavřené smlouvy. Podle smlouvy může osobní asistent vykonávat i služby spojené s běžnými situacemi ve společnosti, pomáhat klientovi aktivně trávit jeho volný čas.

Osobní asistent může asistovat klientovi v činnostech, které by jinak klient vykonávat nemohl. Například aktivity ve skautské družině.

Ve školské integraci se setkáváme s pojmem asistent pedagoga. Asistent pedagoga pomáhá pedagogovi vzdělávat kolektiv třídy s integrovanými žáky se specifickými potřebami.

Ve skautské družině může „asistentem rádce nebo vůdce“ být poučený rover nebo podrádce družiny.

V praxi by to tedy mohlo znamenat, že v družině bude integrován člen se specifickými potřebami se svým osobním asistentem, ale zároveň bude v družině „asistent rádce“,

který se bude tomuto členovi věnovat při učení či skautských hrách. Osobní asistent by tedy neměl a nemusel v družině působit rušivě jako nežádoucí prvek.

Přítomnost asistenta by zvětšila okruh jedinců se specifickými potřebami, obzvláště s hlubším postižením, kteří by tak mohli být členy skautských družin.

6.2.9 Budeme mít nového člena?

Komentář:

V inkusivním pohledu přítomnosti člena se specifickými potřebami v oddíle jsme zařadili do příručky postup činovníka při přijímání nového člena do oddílu. Úmyslně jsme tedy uvedli postup běžný, u jakéhokoliv nového člena, z pohledu, že každý nový člen potřebuje své.

Text v příručce:

Co tedy dělat, když přijde za vůdcem rodič nebo sám nováček, že chce do oddílu? Jde to vůbec? Bude mu oddíl schopen připravit podmínky a přijmou ho ostatní? Neublížíme mu? Klapne to? Bude se mu u nás líbit? Podobné a další otázky rozhodně vůdci oddílu při přemýšlení proběhnou hlavou.

Ideální nováček

V době, kdy nám v Junáku klesá členská základna, snaha všech členů spočívá v hledání způsobu, jak „nalákat“ nováčky. A ne jeden činovník si klade otázku, co s tím. Zdali upravit a zatraktivnit program cestou přizpůsobení se novým, moderním trendům nebo důsledným prosazováním skautského ducha začátku minulého století. Pokud nováček nechce přijmout skautskou životní cestu založenou na pozitivním vztahu k sobě, přátelům a přírodě, je zbytečné ho u nás držet za každou cenu. Za cenu změny principů skautské ideje.

Proto přijmout mezi sebe člověka, který chce žít skautskou filosofií, jen potřebuje trochu naší pomoci, je možná složitější, ale žádoucí.

Nováček chce do oddílu

Přijetí nováčka do oddílu je vždy událost. Každý nováček je jiný, jedinečný. Každý potřebuje období, kdy se začleňuje mezi ostatní, upravují se pro něj podmínky v družině a to ve dvou rovinách. Nováček se přizpůsobuje družině a družina se přizpůsobuje nováčkově. Systém nováčkovské zkoušky plně vyhovuje potřebě oboustranně se rozhodnout (nováček i družina), zda tento člověk může a bude skautem. Taková „zkušební“ doba.

Zdali se nováček rozhodne pro členství, to záleží nejen na něm a jeho „způsobu života“, ale i na tom, jak se v družině cítí. Zda ho ostatní berou mezi sebe takového, jaký je. Zda má možnost uplatnit to, co mu jde, co umí. Pokud se v tomto směru cítí platný a potřebný pro družinu a pozná opravdové kamarády, je vyhráno. Nováček zůstává a seznamuje se se skautskou ideou dále. Pokud se s ní ztotožní, stává se platným členem Junáka.

Za družinu má o přijetí nováčka do oddílu poslední slovo a zodpovědnost vždy vůdce oddílu. Pokud se poradí s oddílovou radou, ptá se rádců družin a ideálně i členů a spolupracuje s rodiči nováčka, jeho rozhodnutí bude uvážené a správné.

A jak se rozhoduje? Dost záleží na tom, jak se nováček k oddílu dostal. Pokud přišel sám (pomocí náborové akce, přišel s kamarádem nebo jen byl zvědavý), je dobré kontaktovat rodiče a navodit spolupráci. Pokud za vůdcem přišli rodiče sami, spolupráci navodili rodiče. Zde je však riziko, že zájem o členství je víc rodičů než nováčka (což pro začátek nemusí být chybou).

Vůdce se ve spolupráci s rodiči s nováčkem nejdříve seznamuje, snaží se ho poznat. Přemýšlí, co by nováček mohl potřebovat a snaží se mu přizpůsobit podmínky v družině. Pak pomocí oddílové rady připraví rádce na nováčka a rádce družinu. Základní informace většinou postačí, nováčkovská zkouška dává dost prostoru k vzájemnému poznání.

Spolupráce s rodiči nováčka je nutností. Za nezletilé dítě zodpovídá vždy rodič, minimálně podepisuje přihlášku do oddílu. A právě proto, že jsme každý jedinečný, rodiče jsou obrovským zdrojem informací o nováčkově. Oni nám dávají typy, co nováček umí, co ho baví,

jaký je povahově. Jsou povinni vůdce oddílu informovat o zdravotním stavu dítěte, o jeho omezeních a opatřeních. (Většinou je tento bod i součástí přihlášky.) V souladu se zákonem o ochraně osobních dat jsou také jediní, kdo nám informaci o zdravotním stavu dítěte mohou sdělit.

Ale pozor! Aby nám ji sdělili, jsme povinni zákon o ochraně osobních údajů respektovat a dodržovat. Proto tento citlivý údaj není věcí veřejnou, nýbrž využitelnou jen v rámci činnosti, tzn., že o diagnóze člena smí vědět jen vůdce oddílu. Ostatní činovníci podílející se na činnosti s nováčkem, musí být poučeni, jak s nováčkem pracovat, co mohou očekávat. Diagnosu jim může opět sdělit jen rodič nebo vůdce se souhlasem rodičů.

Až dosud tento nebo obdobný proces probíhá u všech nováčků stejně.

6.2.10 On je jiný!

Komentář:

Po části o postoji k přijímání nováčka do oddílu jsme záměrně zařadili tuto krátkou kapitolu s úmyslem postavit čtenáře do reálně možné situace, kdy jedinec se specifickými potřebami bude chtít do oddílu. Uvedli jsme i nejčastější otázku a obavy, které se při této příležitosti u vůdců oddílů často vyskytují.

Text v příručce:

Je reálnou možností, že se u vůdce oddílu zastaví rodič a bude chtít, aby do jeho oddílu chodilo i jeho dítě, dítě, které má specifické potřeby pro život s ostatními. Co teď?

Naším nováčkem, a poté i členem, může beze sporu být i osoba se specifickými potřebami. S potřebami poněkud odlišnými od běžné populace. Když mu je pomůžeme naplnit, může být spolehlivým, platným a rovnocenným nováčkem.

6.2.11 Co na to skauti?

Komentář:

V této kapitole jsme se snažili motivovat a podpořit čtenáře – činovníka, že integrace jedinců se specifickými potřebami do skautských oddílů je možná a podpořena stanovami organizace. Využili jsme závaznosti členů Junáka řídit se Stanovami Junáka.

Text v příručce:

Stanovy říkají

V obecné části stanov s ohledem na možnou integraci jedinců se specifickými potřebami do skautských oddílů se říká:

*„Junák - svaz skautů a skautek ČR je dobrovolné, nezávislé a nepolitické občanské sdružení ve smyslu zákona č. 83/1990 Sb. sdružující své členy a členky **bez rozdílu národnosti, náboženského vyznání, politického přesvědčení, rasy nebo jiných rozdílů.**“*

(Stanovy schváleny X. Valným sněmem Junáka ve Vsetíně dne 21. 10. 2001, s. 1)

V následujících částech stanov lze nalézt pohled Junáka na člověka, kterým člověk se specifickými potřebami bezesporu je:

Hlava 2., Poslání a principy Junáka, čl. 5 – *„**Posláním Junáka je podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství, v souladu s principy a metodami stanovenými zakladatelem .**“*

Hlava 2., Poslání a principy Junáka, čl. 6

„Skautské hnutí je založeno na třech základních principech:

- *Povinnost k Bohu, chápána jako **povinnost hledat v životě vyšší hodnoty než materiální;***
- *Povinnost vůči ostatním, chápána jako věrnost své vlasti, která je v souladu s úsilím o mír , o vzájemné **pochopení a spolupráci mezi lidmi, národy a sociálními skupinami;** je pojata jako závazek účastnit se na rozvoji společnosti, jako úcta a láska prokazovaná bližním a přírodě;*

- *Povinnost vůči sobě, chápaná jako **odpovědnost za rozvoj sebe sama**.*

Tyto základní principy jsou vyjádřeny ve skautském slibu a zákonu.“

I skautská výchovná metoda teoreticky vyhovuje lidem se specifickými potřebami:

Hlava 3., Skautská výchovná metoda, čl. 9 – „*Skautská výchovná metoda vede mladého člověka na cestě osobního růstu, je soustavou výchovy a sebevýchovy vedoucí k upevňování charakteru, vytváření hodnotového systému, rozvoji dovedností a znalostí.*

Skautskou výchovnou metodu tvoří systém vzájemně provázaných prvků, jimiž jsou:

skautský slib a zákon jako vyjádření životního stylu a hodnotového systému

učení se prostřednictvím praktických činností a her

týmová práce v malých skupinách (obvykle družinách) rozvíjející spolupráci, vůdčí schopnosti a odpovědnost za druhé

zájem a spoluúčast každého mladého člověka na jeho osobním rozvoji

symbolický rámec nabízející pro určitou věkovou skupinu výchovnou motivaci a inspiraci

pobyt a činnost v přírodě, její poznávání a ochrana

podpora mladých lidí dospělými a vzájemná spolupráce

služba společnosti

postupné stimulující programy

využívání skautské symboliky a výchovného prostředí“

Člověk se specifickými potřebami může být podle Stanov členem Junáka, protože:

Hlava 4., Členství v Junáku, čl. 10 – „*Členem Junáka se může stát každý, kdo pobývá na území České republiky v souladu se zákonem a souhlasí s posláním, principy a výchovnou metodou skautského hnutí.“*

Přece nějaké omezení? Jak se zdá, organizační jednotka nemusí souhlasit s členstvím.

Jen je otázkou, na základě čeho. I takto se dá následující článek vysvětlit:

Hlava 4., Členství v Junáku, čl. 14 – „**Individuální členství** vzniká odevzdáním závazné přihlášky, zaplacením členského příspěvku a **přijetím organizační jednotkou, u které jednotlivec požádal o členství.**“

Člen Junáka má dle Stanov také svá práva i povinnosti:

Hlava 5., Práva a povinnosti členů, čl. 17 – „**Každý člen Junáka má tato práva:**

a) podílet se na činnosti Junáka,...

...d) získávat skautskou kvalifikaci podle svých schopností

e) podávat návrhy, připomínky a stížnosti.“

Hlava 5., Práva a povinnosti členů, čl. 18 – „**Každý dospělý člen Junáka má právo být volen nebo jmenován do funkcí v Junáku, nebo být pověřován úkoly v souladu se svou kvalifikací a dalšími vnitřními předpisy a rozhodnutími Junáka.**“

Hlava 5., Práva a povinnosti členů, čl. 21 – „**Členové Junáka jsou povinni respektovat poslání, principy a metody skautského hnutí, složit skautský slib a řídit se jím.**“

Činovníci by měli být schopni se na přijetí člena se specifickými potřebami připravit:

Hlava 5., Práva a povinnosti členů, čl. 23 – „**Činovníci jsou povinni seznámit se s povinnostmi plynoucími z jejich funkce a plnit je odpovědně a jak nejlépe dovedou, vzdělávat se a pečovat o rozvoj své osobnosti. Činovníci, jimž byla svěřena výchova mládeže, jsou povinni vychovávat ji v duchu základních principů skautského hnutí.**“

Podle Stanov Junáka je zřejmé, že členství lidí se specifickými potřebami je možné, vyhovující, prospěšné a obvyklé.

Takže teoreticky to jde. Co tedy vůdce potřebuje vědět a umět?

6.2.12 Kdo mi poradí?

Komentář:

Tuto kapitolu jsme vytvořili s vědomím, že každý jedinec je jiný (se specifickými potřebami obzvláště) a ke každému je třeba přistupovat individuálně. Poradenství pro činovníky, jako i pro všechny členy Junáka, je proto jednou z nejdůležitějších kapitol příručky.

I na základě výzkumu v bakalářské práci (Lukešová, 2007) jsme zařadili do této kapitole zdroje informací a možností, kde získat radu, pomoc, podporu na lidské i odborné úrovni. Uvedli jsme tzv. přímé zdroje (jedinec se specifickými potřebami, jeho rodiče, přátelé, známí), skautské zdroje (zkušený činovník, zdravotní rada Junáka) a veřejné zdroje (speciální pedagog, psycholog, poradny, školská zařízení, internet, literatura). Literaturu a internet jsme záměrně uvedli až ke konci kapitoly, abychom podpořili využívání zdrojů, které jsou v přímém kontaktu s členem se specifickými potřebami.

Text v příručce:

Jedno pořekadlo říká: „Kdo neví a ptá se, vypadá, že je hloupý. Ale kdo neví a neptá se, hloupý zůstane.“

Pokud si uvědomíme svoji zodpovědnost za „nám svěřené“, je třeba je dobře poznat. Jak se chovají, co mají rádi a co jim vadí, co umí a co jim nejde, čeho se vyvarovat, abychom neublížili ani jednomu ze svých svěřenců? Člověk učený z nebe nespádl. Kde se tedy vůdce může dozvědět o svém členovi nejvíce?

Člověk se specifickou potřebou.

Nejvíce informací o sobě má člověk sám. Sám ví, co a jak mu vyhovuje nejlépe. Ví, co mu jde a co ne. Paradoxně na možnost informovat se u samotného člověka často nevyužíváme.

Rodič

Za své dítě zodpovídá v první řadě rodič. Ten je s ním nejvíce času a v nezletilosti rozhoduje – má poslední slovo, co se bude či nebude dít. A jako jediný nám může sdělit diagnózu svého dítěte (ostatní jen se souhlasem rodičů). Rád nám řekne, v čem je jeho dítě dobré a kde potřebuje pomoci. Ale pozor na riziko snížené objektivity – každý rodič má to nejúžasnější, bezchybné dítě. To je přirozená věc.

Blízký, kamarád, osobní asistent

Myslíme tím sourozence, příbuzné, kamarády, přátele, prostě lidi, kteří mají našeho člena rádi a znají ho. Pokud má náš člověk osobního asistenta, je našim výborným informátorem a možným spojencem, spolupracovníkem.

Zkušený činovník

Pokud známe činovníka, který už člena se specifickými potřebami v oddíle má nebo měl, může nám ukázat, jak to dělal on. Je pro nás cenným konzultantem pro tvorbu programu i v případných potížích.

Zdravotní rada Junáka

Zdravotní rada Junáka má své členy odborníky, kteří nám rádi pomohou a poradí. Jsou to většinou odborníci v lékařských oborech, dá se s nimi dobře komunikovat a konzultovat pomocí e-mailu.

Odborník – speciální pedagog, lékař

V soustavě věd se jedinci se specifickými potřebami zabývá více odborníků. Záleží na úhlu pohledu. Mohou nám poskytnout cenné rady i metodiku – návod, co a jak lze.

Speciální pedagog může poradit v oblasti výchovy a vzdělávání, psycholog v oblasti psychologie, lékař ze strany medicíny, poradce ze strany poradenství.

Školská poradenská zařízení

Třídní učitel, výchovný poradce

PPP – pedagogicko-psychologická poradna, která bývá v každém okresním městě

SPC – speciálně pedagogické centrum, které se specializuje na žáky či studenty se specifickými potřebami.

Ostatní poradenské organizace

V naší republice existují poradenská zařízení různých forem. Od poraden pro rodinu a mezilidské vztahy, přes krizová centra, občanské poradny, internetové či telefonické poradny až k různým „šarlatánům“.

Dnes už instituce podléhají zákonu o sociálních službách a musí být registrovány. Registrace a členství v asociacích (poraden, soc. služeb atd.) je určitou jistotou v profesionalitě nabízených služeb.

Literatura, internet

Pro získání informace, nepostradatelný a dosažitelný zdroj. Pokud bude jediný, je to špatně.

6.2.13 Jak plánovat?

Komentář:

Tato a následující kapitola má být již konkrétní metodikou, jak plánovat činnost v oddílech s ohledem na lidi se specifickými potřebami. Záměrně jsme uvedli spíše zásady při plánování, nechtěli jsme omezit nebo ovlivnit kreativitu vůdců a celých týmů pro plánování (většinou oddílových rad).

Zásady byly vytvořeny v inklusivním pohledu na tuto problematiku, tedy nejen s ohledem na členy se specifickými potřebami, ale i na jejich okolí.

Text v příručce:

Kdo v této části textu očekává, že dostane konkrétní postupy, ihned konstatujeme, že očekává marně a to hned z několika důvodů.

Každý člověk je úplně jiný a každá družina či oddíl je úplně jiný. Každé zaměření družiny je jiné. A přiznejme si, kdo má rád, když mu někdo diktuje, co má dělat?

Proto si uvedeme pouze jakési zásady či specifika při tvorbě plánu činnosti, o kterých není špatné alespoň přemýšlet.

Je dobré:

- Vědět o možnostech a schopnostech členů, kterých se plán týká
- Plánovat cíle oddílu a z nich plynoucí aktivity, na kterých se podílí všichni členové.
- Využít individuálních schopností svých členů pro celek.
- Využít a počítat s pomůckami k činnosti. (počítač, lupa, vozíky atd.)
- Plánovat týmově – celá oddílová rada spolu s osobním asistentem, příp. odborníkem.
- Plánovat komplexně – z různých úhlů osobnosti člověka.
- Plán činnosti má být plánem pro všechny členy, uzpůsoben všem a založen na vzájemné spolupráci.
- Činnost má stavět na tom, co jednotlivým členům jde.
- Plánovat nejen program, ale i prostředí – úpravy, změny.

Plán není dogma. V případě odůvodněné potřeby či změny se může předělat.

6.2.14 Inspirace, nápady

Komentář:

Z výsledků výzkumu v bakalářské práci (Lukešová, 2007) jsme dospěli k závěru, že v povědomí skautských činovníků o možnostech činnosti s jedinci se specifickými potřebami

se objevuje jednoznačně pořádání sbírek či spolupráce s různými nadacemi. Bohužel, často jako jediná činnost a navíc, dovolili jsme si i určitou kritiku, často neuvážená.

V této kapitole jsme kladli důraz na akce, ve kterých jsou jedinci se specifickými potřebami přímo účastni. Uvedli jsme i možnosti spolupráce s ostatními organizacemi, případně s organizacemi poskytujícími sociální služby. Zařadili jsme zde také možnost v souladu s roverským heslem „Sloužím“ stát se osobním asistentem. Na závěr kapitoly jsme uvedli i možnost pořádání či spolupomáhat při sbírkách pro různé osoby, ale zdůraznili jsme potřebu dobře zvažovat, komu tím vlastně pomáháme.

Text v příručce:

Pár námětů se ale přece najde a hodí. Pokud vůdce při plánování činnosti myslí na lidi se specifickými potřebami obecně, rozšíří se mu možnosti, inspirace, motivace pro své členy. A to i v případě, že ve svém oddíle takového člena nemá. Tento text má být tedy jakousi inspirační nabídkou, kterou lze podle vlastní kreativity využít.

Běžné akce s členem

První a nejdůležitější aktivitou pro všechny členy oddílu je společná práce či běžná oddílová aktivita, na které se podílí i člen se specifickými potřebami. Např. řezání dříví do kuchyně zvládne s troškou pomoci i např. nevidomý člen s „vidícím“.

Nejde jen o to, aby člen se specifickými potřebami dostal podporu, ale také o to, aby zažil pocit úspěchu a potřebnosti, aby svými schopnostmi oddílu přispěl.

A co je neméně důležité, aby potřebnou podporu účelně dostával právě od ostatních členů – jeho kamarádů a ti se to naučili.

Nahlédnutí do světa člena se specifickými potřebami

Tyhle aktivity většina skautů zná. Jde o to, vyzkoušet si pomocí hry, jak se členům se specifickými potřebami žije. Jak se jim orientuje v okolí i komunikuje.

Řekněme, že jde o hry „na handicap“. Členové si zkusí při různých činnostech plnit úkoly s uměle vytvořeným postižením (se šátkem na očích, se svázanýma nohama, se sluchátky na očích, v prostředí s mnoha rušivými podněty atd.)

Těchto her se mohou účastnit všichni členové. Je třeba však si uvědomit, že jde o simulaci, tzn., že člen bez postižení se nikdy nebude cítit stejně jako s postižením (ten je většinou na své potřeby zvyklý a má již vybudovány různé způsoby, jak se orientovat a komunikovat). Na druhou stranu, nejdříve člověk pochopí, co člověk s postižením potřebuje, když si to vyzkouší na vlastní kůži.

Po těchto aktivitách je ideální doba na společnou debatu, jak se kdo cítil, co pochopil, co poznal, co s tím.

Akce mezi postiženými

Tyto aktivity jsou velmi zajímavé a každý z nich může pro sebe vytěžit. Jde o spolupráci s nějakým blízkým zařízením (např. dětský domov, denní stacionář, Domov pro osoby se zdravotním postižením, ale i např. Domov pro seniory atd.) nebo zájmovým kroužkem či sportovním klubem pro lidi se zdravotním postižením.

Lze se obrátit na vedoucího či ředitele takové instituce a domluvit se s ním na společně stráveném čase (dnu, víkendu, akci...). Není v tomto čase důležité, aby naši členové oddílu něco organizovali, nejdůležitější je, aby zažili běžnou aktivitu s lidmi z těchto institucí. Jestli půjde o místní sportovní soutěž či zažití společné práce či relaxace, je na fantasmii a kreativité vůdce a možnostech institucí (vedoucí či ředitelé jsou vesměs rádi za podobné nabídky).

Kdo z nás si kdy zkusil zahrát třeba ruské kuželky s členy týmu místního stacionáře? A věřte, že vás mohou lehce porazit.

Akce zdravých pro lidi s postižením

V tomto případě naši aktivitu zacílíme přímo na přípravu akce pro lidi s postižením. Můžeme naplánovat společnou výpravu pro lidi s postižením (bez nás by se ten den možná ani nikam nedostali), hru či soutěž.

Lze oslovit jak přímo lidi s postižením v domácnostech (obzvlášť, pokud je ve svém okolí konkrétně známe), tak znovu vedoucí či ředitele různých blízkých institucí pro lidi s postižením.

Sloužím

Zajímavou aktivitou může být i konkrétní naplnění roverského hesla Sloužím (a nejen pro rovery) způsobem dobrovolnictví. Nejedna náš rover – student má smlouvu o dobrovolnictví s institucí s lidmi se zdravotním postižením. Díky nim se lidé dostanou do knihoven, ven, do společnosti. A tito naši roveři dobrovolníci získávají mnohé zkušenosti i pro sebe.

Pokud někoho tato možnost zaujala, o dobrovolnictví podávají informace samotné instituce nebo internetové stránky. V každém zařízení, které poskytuje sociální služby (Domovy pro zdravotně postižené, stacionáře, ale i krizová centra či azylové domy) je sociální pracovník, který poradí, kam se obrátit. A když člověk nepochodí tam, na každém sociálním odboru obecního či městského úřadu poradí.

Nemusí být všichni roveři jen dobrovolníci pro lidi z veřejnosti. Pro naši organizaci je ideální dobrovolník asistentem, a to buď osobním, nebo asistentem rádce v družině.

Sbírky, dobročinné akce, výrobky pro...

Pořadatelé sbírek, dobročinných akcí a zástupci různých nadací velmi rádi oslovují právě skauty k pořádání či pomoci při těchto akcích. Spoustu skautů se tak podílí na akcích Bílá pastelka, Kapka, Kuře apod., což je v pořádku. Jsou často těmi, kdo chodí po městech s kasičkami a vybírají od kolemjdoucích peníze pro potřeby osob s různými potřebami. Mohou svými drobnými pracemi (vytvoření výrobku k prodeji, výtěžek pro sbírku, mytí oken u aut na čerpacích stanicích za příspěvek pro nadaci atd.) přispívat k získání finanční částky.

Zde jen malou poznámku. Tyto akce je třeba zvažovat. Co a kolik z toho dostanou skutečně potřební a jestli jen někdo nevyužívá dobré jméno Junáka pro reklamu či prospěch úplně jiných aktivit, než je avizováno. Proto, pokud se vůdce rozhodne se na těchto aktivitách podílet, ať si dobře prověří pořádající organizaci (na internetu, kritickým pohledem na organizaci samotné akce, průhledností financování, tyto akce musí být oficiálně nahlašovány na krajských úřadech).

Tyto akce jsou potřebné. Jen, uvažujme také v rovině a pohledu toho, co z toho budou mít naši členové. Konkrétní pomoc konkrétním lidem je někdy přínosnější pro obě strany.

6.2.15 Proč mít v oddíle „někoho jiného“?

Komentář:

Vědomi si cílové skupiny čtenářů této příručky, místo dlouhých slov jsme zvolili motivaci vycházející z odpovědi na otázku v rámci dotazníku při výzkumu v bakalářské práci. (Lukešová, 2007). Tato metoda se nám zdála pro čtenáře hmatatelná, z konkrétních zkušeností činovníků, kteří v oddílech jedince se specifickými potřebami mají.

Text v této kapitole jsme pak doplnili o vlastnosti, které mohou členové Junáka získat a to oboustranně. Ze strany intaktních členů tak ze strany členů se specifickými potřebami.

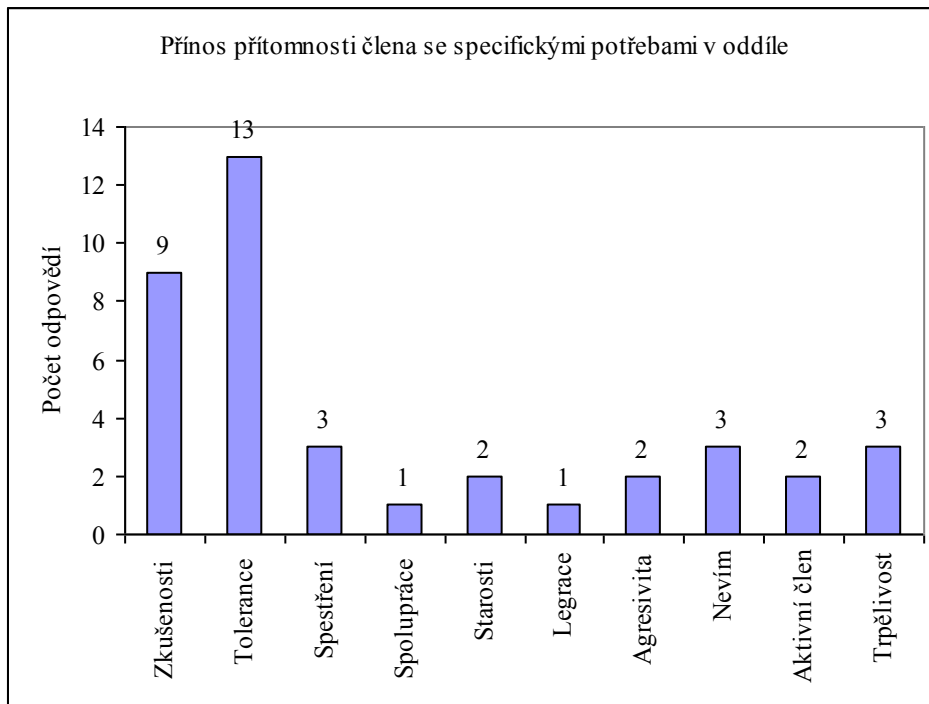
Text v příručce:

Čtenář této příručky jistě pochopil již z různých částí textu, proč je dobré, mít v Junáku, resp. přímo ve svém oddíle členy se specifickými potřebami.

Mezi činovníky Junáka proběhl výzkum, ve kterém jedna otázka zněla:

Co oddílu znevýhodněný člen oddílu přinesl?

A jaké byly výsledky?

Touto otázkou jsme se dotazovali činovníků, co jim do oddílu přinesl člen se specifickými potřebami, čím je obohatil.

Nejvíce odpovědí znělo, že oddíl se stal více tolerantní vůči různostem – 33,4%. 23% dotazovaných je vděčno za nové zkušenosti při výchově dětí.

Tolik zkušenosti z výzkumu.

Co tedy přináší organizaci a členům Junáka členství lidí se specifickými potřebami v oddílech?

Všichni členové mohou získat vlastnosti a schopnosti:

- vzájemná spolupráce
- rovnost, zároveň individuální přístup ke každému člověku
- vynalézavost
- dobrodružství
- poučení
- způsob přijímání omezení jiných i vlastní

Co z toho mají členové se specifickými potřebami?

- vzor běžné společnosti
- vazby, kamarády, přijetí
- spolužití s vrstevníky
- větší samostatnost
- zažití běžného prostředí

Konkrétní činnost družiny, která má i členy se specifickými potřebami, se stane praktickým setkáváním členů s různými možnostmi a schopnostmi. V naší různorodé družině můžeme podniknout o to víc aktivit a tím se vzájemně poznávat, obohacovat.

Je vynikající zkušenost pro celý oddíl, pokud se podaří program schůzek či táborů postavit na spolupráci všech.

6.2.16 Místo závěru

Komentář:

Po teorii, jak a proč by šlo, mít v oddíle člena se specifickými potřebami, jsme do závěru příručky zvolili konkrétní příklady, že integrace jedinců se specifickými potřebami je možná, a dokonce v některých oddílech úspěšně funguje.

Tímto závěrem jsme se snažili motivovat činovníky příkladem, aby o integraci alespoň přemýšleli.

Text v příručce:

Někdy je moc slov méně, než pár konkrétních příkladů:

- Ojedinelé centrum volného času otevřeli skauti v Kateřiněch na Vsetínsku.

(Pořad ČT Ostrava Report <http://www.ceskatelevize.cz/...t/21832.html> /38.minuta/)

- Dětské bezbariérové středisko Březiny nabízí možnost pobytu ve valašské přírodě vozíčkářům a tělesně postiženým.

Svou základnu tam mají místní skauti, kteří dílo v hodnotě bezmála jednoho a půl milionu korun vybudovali za devět měsíců. Rozsáhlá roubená stavba ve tvaru osmiúhelníku poskytuje dostatek místa pro několik desítek vozíčkářů a jejich doprovod. Okolí skauti upravují tak, aby i tělesně postižení mohli vstoupit na lesní stezky.

Vedoucí centra se netají radostí nad dokončeným dílem: „Centrum je výjimečné především tím, že je umístěno v těsném sousedství přírody. Už když jsme je plánovali, začínali jsme drobné aktivity s hendikepovanými. Právě ony aktivity nás přivedly k tomu, že když jsme si chtěli stavět vlastní klubovnu, upravili jsme projekt tímto směrem.“

Dominantou je osmistranný srub, ze kterého vyčnívají 4 boční křídla, každé má 6×6 metrů. V nich budou jednotlivé klubovny. Centrální místnost má přes 80 m², její dominantou je velký krb, ke kterému se vejde až 60 vozíčkářů. Všechny dveře jsou širší, tak aby všude mohli projet i vozíčkáři. Máme pro ně i speciální koupelnu a sociální zařízení. Všude jsou umístěny vypínače a signalizační zařízení v takové výši, aby na ně dosáhl i člověk ze země, kdyby například z vozíčku spadl. Vše je připraveno tak, aby po desetiletí vyhovovalo patřičným podmínkám,“ upřesnil závěrem vedoucí centra.

- **Jiné odpoledne**

Jiné odpoledne je šancí pro děti s mentálním postižením nebo autismem trávit volný čas ve skupině dětí bez postižení. Děti tak mohou rozvíjet své schopnosti v přirozeném prostředí zájmového kroužku za podpory asistenta.

Integrace tu není jen pojmem, ale zážitkem „být spolu“ bez rozdílů. Děti mají možnost věnovat se aktivitám, při kterých se učí nové věci a dostávají se do kontaktu s jinými dětmi.

Pro kolektiv v oddíle je společnost dítěte s postižením šancí setkat se s různorodostí světa lidí s handicapem a pomáhá jim učit se toleranci a jiným způsobům komunikace.

Nabízíme: vyškoleného asistenta pro schůzky v klubovně, informační brožuru, možnost konzultací týkající se konkrétních situací během integrace s koordinátorem programu. Asistenti nedoprovází dítě o víkendových výjezdech nebo výletech, výjimečně se účastní tábora.

- Majka (neregistrovaný) napsal(a):

„Zapojit mentálně postižené dítě do oddílu je docela složité, ale ne nemožné. Už druhý rok je v našem oddíle mentálně postižený chlapec. Je krásné pozorovat, jak se zapojil do družiny a má radost z každé maličkosti. Kolektiv mu pomáhá v dalším mentálním rozvoji. Je to báječný člověk. Díky němu už vím ,že není čeho se bát vše je o přístupu člověka k člověku. Jsem ráda, že je v našem oddíle.“

6.2.17 Seznam použité a doporučené literatury

Komentář:

Vybrali jsme literaturu se skautskou, odbornou a zároveň pro veřejnost srozumitelnou tematikou. (Nakladatelství Portál.)

Text v příručce:

1. BOOTH, T., AINSCOW, M. *Ukazatel inkluze*. Rytmus o.s. 2007. ISBN 80-903598-5-X
2. FANDERLÍK, V. *Listy Jurovi*. 5. aktual. vyd. Brno: Blok, 1991. Č. 47-004-91.1.
3. JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. 2. doplněné vyd. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-730-5.
4. KIRBYOVÁ, A. *Nešikovné dítě*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-71784-24-9.
5. KOLEKTIV AUTORŮ. *Edice Vůdcovská zkouška: Psychologie, Vedení oddílu*. Praha: TDC, 1999. ISBN 80-86109-24-0.
6. KOLEKTIV AUTORŮ. *Skautský oddíl II*. Liberec: Skauting, 1993. ISBN 80-85421-05-4.
7. KREJČÍŘOVÁ, O. *Estetické aspekty zájmové pohybové činnosti osob s mentálním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007. ISBN 978-80-244-1648-9.
8. LANIADO, N. *Máte neklidné dítě?* Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-868-6
9. MULLER, O. *Terapie ve speciální pedagogice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1075-3.
10. POTMĚŠIL, M. *Čtení k surdopedii*. Olomouc: Univerzita palackého, 2003. ISBN 80-244-0766-3.
11. RENOTIÉROVÁ, M.; LUDÍKOVÁ L. a kol. *Speciální pedagogika*. 2. aktual. vyd.

- Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0873-2.
12. SILLAMY, N. *Psychologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0249-1.
13. TOMÁNEK, R.; PÍSKO, J.; ŠEBESTOVÁ V. *Integrace zdravotně postižených dětí do skautské činnosti*. Praha: Brněnská rada Junáka, 1991.
14. TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*. Praha:Portál,2001. ISBN 80-71785-03-2
15. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vydání. Praha: Portál, 2004. ISBN 80 – 7178 – 802 – 3.
16. VALENTA, M.; MULLER, O. *Psychopedie*. 2. aktual. vyd. Praha: PARTA, 2004. ISBN 80-7320-063-5.
- Stanovy Junáka – svazu skautů a skautek ČR*. Vsetín: 2001

7 Další možný postup

Po vytvoření návrhů na přednášky a vytvoření skript pro vzdělávání činovníků Junáka jsme se pokusili konkretizovat další možné postupy. Využili jsme návrhy na další uplatnění v praxi z bakalářské práce - rozborem jednotlivých částí návrhů:

7.1 Návrh konkrétních kroků

Text kurzívem je citací z bakalářské práce (Lukešová, 2007, s. 60-61).

„Informovat o této problematice skautskou veřejnost: seznámit s výsledky výzkumu respondenty (je to i náš závazek)“

V rámci bakalářské práce (Lukešová, 2007) jsme respondentům přislíbili, že jim zašleme výsledky výzkumu. Tím jsme zároveň chtěli dále prohloubit zájem respondentů o problematiku integrace jedinců se specifickými potřebami.

Pro respondenty jsme vytvořili text s výsledky výzkumu tak, že do dotazníku, který respondenti vyplňovali, jsme zaznamenali nejčastější odpovědi všech respondentů. (přílohou č. 2) Touto formou zpracování výsledků výzkumu jsme chtěli dosáhnout srozumitelnosti pro respondenty.

„ - seznámit s výsledky výzkumu Zdravotní radu Junáka“

Tuto část návrhu jsme již splnili po dokončení bakalářské práce tak, že Zdravotní radě Junáka jsme odeslali kopii bakalářské práce (Lukešová, 2007).

„ - získat a přesvědčit činovníky, že mít v oddíle člena se specifickými potřebami lze“

V rámci dosavadních možností jsme tuto oblast řešili pouze v rovině osobních rozhovorů s činovníky při setkáních a v rámci vzdělávacích akcí VMLŠ a VLK VM.

Dalším řešením by byla např. možnost uveřejnění článků ve skautských časopisech, pomocí TDC atd. Šlo by o kasuistiky případů integrací jedinců se specifickými potřebami, zveřejněním výsledků výzkumu a příspěvky s odbornou tematikou integrace. Přesvědčit

činníky by mohli i sami členové se specifickými potřebami pomocí svých svědectví při debatách či příspěvků v různých periodikách. Možná by stačilo je vytipovat a oslovit.

- „prosadit do programů lesních kurzů problematiku integrace JSP jako reálnou možnost v oddíle“

V rámci VLK VM a VMLŠ jsme vedoucím kurzů nastínili potřebu zařadit do programu i otázky integrace jedinců se specifickými potřebami a vyžádali jsme si na kurzech prostor pro tuto oblast. Vedoucí souhlasili a my jsme vytvořili v rámci této diplomové práce osnovu přednášek s potřebnou časovou dotací. Tato část je rozebrána ve výše uvedené části diplomové práce.

„pokusit se najít činníka, příp. skupinu činníků – odborníků, která bude poskytovat informace vůdcům oddílů a pokračovat v úsilí Zdravotní rady z roku 1991“

V této oblasti jsme, bohužel, neuskutečnili nic.

Řešením by bylo znovu oslovit Zdravotní radu s tímto problémem v rámci výkonné rady Junáka s možnou představou. Šlo by zřídit telefonickou nebo internetovou poradnu, která by byla provozována dobrovolnickými členy Junáka se speciálně pedagogickým vzděláním. Otázkou zůstává, kdo by tuto aktivitu zorganizoval a zprovoznil.

„upravit text v edici vůdcovská zkouška“

Tento bod se v současné době jevil jako neefektivní, z důvodu novelizace Řádu pro vzdělávání činníků a činníků Junáka. Výhodné se zdá vyčkat do dalšího Valného sněmu Junáka, kdy může dojít k celkové změně koncepce vzdělávání. Zdá se, že organizace sama bude iniciovat vznik nových materiálů k vůdcovské zkoušce. Po sněmu by bylo vhodné znovu tento návrh zvážit.

„vytvořit, resp. aktualizovat a doplnit příručku pro vůdce oddílů“

Tento návrh se naopak jevil jako nadčasový. Mohl by být použitelný pro skautskou veřejnost v jakémkoliv systému vzdělávání. Proto je součástí této diplomové práce – část 6. a dalším postupem je distribuce tohoto materiálu.

- „*vytvářet a propagovat akce pro jedince se specifickými potřebami*“

Součástí příručky je i část s inspirací pro vůdce oddílů k pořádání těchto akcí. Dalším řešením by bylo propagovat tyto akce skautské i neskautské veřejnosti. (Příspěvky v periodících, na webu atd.)

„*zajistit dostatek činovníků pro činnost oddílů aj.*“

Tato oblast musí být řešena komplexně, v tomto jsou naše osobní možnosti omezeny.

- „*Informovat o možnosti integrace jedinců se specifickými potřebami do skautských oddílů veřejnost:*

zlepšit propagaci Junáka“

Domníváme se, že propagace možnosti integrace jedinců se specifickými potřebami má několik oblastí. Za nejdůležitější oblast vidíme dobrou praxi. Z výzkumu v bakalářské práci (Lukešová, 2007) však vyplývá, že nemáme tak připravené všechny vůdce, aby mohli „dostát příslibu“ otevřenosti členům se specifickými potřebami. Proto plošnou propagaci v současnosti nedoporučujeme.

Náš návrh postupu je takový: Naučme vůdce, jak si poradit, ověřme, zda integrace v oddílech funguje, pak ji lze plošně propagovat.

V organizaci je ovšem již nyní mnoho činovníků, kteří jsou připraveni tyto členy přijmout a přijali je, zde propagace funguje formou dobrého příkladu.

„*informovat odborníky o této možnosti*“

Odborná veřejnost by měla vědět o Junáku, že deklaruje možnost integrace jedinců se specifickými potřebami. Ale měla by také vědět, na jaké úrovni.

Doporučujeme proto, aby byli informováni pracovníci pedagogicko-psychologických poraden o možnosti integrace ve skautských oddílech a o jejich úrovni v jednotlivých regionech. Tuto informovanost by mohli mít na starosti výchovní zpravodajové junáckých okresů či krajů.

8 Závěr

Cílem diplomové práce bylo vytvořit návrh systému speciálněpedagogického vzdělávání skautských činovníků.

Zjistila jsem, že ve struktuře vzdělávání se jeví jako nejefektivnější vytvořit systém u vůdců a to návrhem osnovy přednášky speciální pedagogiky v rámci přípravy činovníků Junáka k vůdcovské zkoušce a vytvořením příručky pro vůdce s obdobným obsahem jako návrhy přednášek.

V praxi jsem vyzkoušela přednášku s navrhovanou osnovou na vůdcovském lesním kurzu. Dospěla jsem k závěru, že přednáška v praxi může s touto osnovou fungovat. Záměrně ponechávám možnost instruktorům využít jejich kreativitu při jejich konkrétní přípravě na přednášky.

Na kurzu jsem si ověřila nutnost vytvoření příručky. Než bude moci být publikovaná skautské veřejnosti, plánuji ji nejdříve (po domluvě s předsedou ORJ Hodonín a vůdci lesních kurzů) rozšířit mezi výchovné zpravodaje okresu Hodonín a mezi frekventanty letošního lesního kurzu. Podle jejich zpětné vazby uvidím, zda je v této podobě vhodná k rozšíření mezi ostatní.

Pokud chci, aby se situace v Junáku změnila tak, aby mohl být členem i člověk se specifickými potřebami a bylo by to ku prospěchu všem (členům se specifickými potřebami i bez nich), je k tomu ještě třeba:

- vytvořit skupinu činovníků jako poradců v oblasti integrace jedinců se specifickými potřebami
- dát veřejnosti najevo, že jsme na to připraveni.

Přítomnost jedinců se specifickými potřebami do skautských oddílů v inklusivním pojetí zvedne, dle mého názoru, úroveň, prestiž Junáka a tím i členskou základnu organizace.

Bude-li využitelná příručka i pro ostatní organizace zabývající se smysluplným využitím volného času dětí, mládeže i dospělých, budu to považovat za příjemný bonus diplomové práce. Tím by mohlo dojít k zapojení všech členů společnosti do života společnosti.

9 Seznam zkratk

ZP	zdravotní postižení
SP	specifická potřeba
JSP	jedinec se specifickou potřebou
SPU	specifické poruchy učení
ADHD	syndrom hyperaktivity
VZ	vůdcovská zkouška
ČZ	čekatelská zkouška
LK	lesní kurz
LŠ	lesní škola
IK	instruktorská kvalifikace
OČK	odborná činovnická kvalifikace
ŘVČČJ	řád pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka
OŘJ	organizační řád Junáka
TDC	tiskové a distribuční centrum
SRJ	středisková rada Junáka
ORJ	okresní rada Junáka
KRJ	krajská rada Junáka
VMLŠ	Východomoravská lesní škola
LK VM	Lesní kurzy Velká Morava
VLK VM	Vůdcovský lesní kurz Velká Morava

10 Seznam pramenů

Seznam použité literatury

17. BOOTH, T., AINSCOW, M. *Ukazatel inkluze*. Rytmus o.s. 2007. ISBN 80-903598-5-X
18. FANDERLÍK, V. *Listy Jurovi*. 5. aktual. vyd. Brno: Blok, 1991. Č. 47-004-91.1.
19. HOLOUŠOVÁ, D.; KROBOTOVÁ M. *Diplomové a závěrečné práce*. 2. aktual. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1237-3.
20. KOLEKTIV AUTORŮ. *Edice Vůdcovská zkouška: Psychologie, Vedení oddílu*. Praha: TDC, 1999. ISBN 80-86109-24-0.
21. KOLEKTIV AUTORŮ. *Skautský oddíl II*. Liberec: Skauting, 1993. ISBN 80-85421-05-4.
22. LUKEŠOVÁ, D. *Integrace Jedinců se specifickými potřebami do skautských oddílů*. Olomouc: Pedagogická fakulta UP v Olomouci, 2007. 78 s. Bakalářská práce
23. RENOTIÉROVÁ, M.; LUDÍKOVÁ L. a kol. *Speciální pedagogika*. 2. aktual. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0873-2.
24. TOMÁNEK, R.; PÍSKO, J.; ŠEBESTOVÁ V. *Integrace zdravotně postižených dětí do skautské činnosti*. Praha: Brněnská rada Junáka, 1991.
25. VALENTA, M.; MULLER, O. *Psychopedie*. 2. aktual. vyd. Praha: PARTA, 2004. ISBN 80-7320-063-5.
26. *Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků Junáka*.
27. *Směrnice pro vydávání publikací*. Schválena VRJ s účinností od 1. 1. 2009
28. *Stanovy Junáka – svazu skautů a skautek ČR*. Vsetín: 2001

Internetové zdroje

URL:

<http://krizovatka.skaut.cz/projekty/novy-skautsky-program/kontakt/lide/msrvccj/2179-vystupy-metodicke-skupiny-pro-novelizaci-rvccj/>

<http://www.skaut.cz/verejnost/doc/Stanovy.pdf>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Dagmar Lukešová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Jiří Langer, Ph.D.
Rok obhajoby:	2009

Název práce:	Speciálněpedagogické vzdělávání skautských činovníků.
Název v angličtině:	Special pedagogical education of scoutmasters.
Anotace práce:	Cílem diplomové práce je dát základy speciálněpedagogického vzdělávání skautským činovníkům, intenzivně vůdcům oddílů. Diplomová práce obsahuje návrh začlenění oblastí speciální pedagogiky do systému vzdělávání skautských činovníků. Návrhem struktury přednášek na vzdělávacích akcích (zejména vůdcovských), vytvořením metodické příručky pro skautské vůdce a návrhem dalších postupů pro snadnější integraci jedinců se specifickými potřebami do skautských oddílů.
Klíčová slova:	Speciálněpedagogické vzdělávání, skautský činovník, integrace, inkluze, jedinec se specifickými potřebami, skautský oddíl.
Anotace v angličtině:	The purpose of this dissertation is to provide a basis for special pedagogical education of scoutmasters, particularly scouts leaders. The dissertation explores the concept of integration of special pedagogical fields into scoutmasters' education system. This is accomplished by proposing a structure for lectures in educational actions (especially leaders), by creating a methodical manual for scoutmasters and by suggesting other methods for easier integration of individuals with special needs into scouts clubs.
Klíčová slova v angličtině:	Special pedagogical education, scoutmaster, integration, inclusion, individuals with special needs, scouts club.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 Návrh systému modulů a kompetencí Příloha č. 2 Výsledky zaslané respondentům Příloha č. 3 Přehled témat čekatelské zkoušky Příloha č. 4 Přehled témat vůdcovské zkoušky Volné přílohy: CD, příručka
Rozsah práce:	105 stran
Jazyk práce:	český

11 Seznam příloh

Příloha č. 1 Návrh systému modulů a kompetencí

Příloha č. 2 Výsledky zaslané respondentům

Příloha č. 3 Přehled témat čekatelské zkoušky

Příloha č. 4 Přehled témat vůdcovské zkoušky

Přílohy

Příloha č. 1

System modulů a kompetencí

Navržené moduly	Funkce, pro které jsou stanovené kvalifikace a k nim navržené moduly									
	Vedoucí oddílu	Statutární orgán OJ	Výchovný zpravodaj OJ	Hospodář. zpravodaj	Zdravotník	Instruktor	Lektor			
Zajištění chodu oddílu	X									
Výchovná činnost - příprava a realizace programu	X		X							
Akce - příprava a vedení	X									
Manažerské a organizační zajištění chodu org. Jednotky		X								
Hospodaření org. Jednotky		X			X					
Komunikace a spolupráce mimo Junáka		X								
Metodická činnost			X							
Vzdělávací akce - příprava a vedení			X					X		
Vzdělávání dospělých - plánování a řízení procesu									X	
Vzdělávání dospělých - lektorská činnost									X	X
Zdravověda	X							X		
...	Budou doplněny další oblasti, u kterých považujeme za nezbytné, aby vzdělávání bylo zakončeno standardizovanou zkouškou (např. 3 připravované moduly vodácké; lanové aktivity, ...)									

Obecné / průřezové kompetence

Řízení a motivování lidí

Popis úrovně 1 - základní	Popis úrovně 2 – střední	Popis úrovně 3 - vysoká
motivace lidí jasnou prezentací cílů a vlastním jednáním	motivace různými formami ocenění a zapojováním do rozhodování	koučování
rozpoznání lidí vhodných pro určité úkoly	rozdělování úkolů a jejich zadávání užším týmům, delegování pravomocí	vytváření celkově motivujícího prostředí v týmu
rozdělování a zadávání úkolů jednotlivcům	rozpoznání významných ukazatelů úspěšnosti činnosti	rozpoznání příležitosti k aktivitě
hodnocení výkonu jednotlivců a (s)plnění zadaných úkolů	vyhledání, získání a udržení lidí v týmu (vč. externistů)	vizionářství, invence, rozvíjení představ
	v případě potřeby uskutečnění nepopulárních kroků a opatření	
Komunikace, vyjednávání a prezentační dovednosti		
soustředěné naslouchání a pochopení podstaty sdělení;	vedení porad;	přiměřené reagování na výpady a manipulaci druhých;
srozumitelné verbální formulování podstaty sdělení;	srozumitelné vysvětlování složitějších pravidel, principů, zákonitostí, postupů apod.;	identifikace slabých a silných stránek partnera;
jednání s druhými s důstojností a respektem;	diplomatické a taktické sdělování nepřijemného;	asertivní vyjednávání;
věcnost při diskuzi se zaměřením na cíl diskuze;	užití a změna stylu jednání podle situace;	vytváření kontaktního prostředí s posluchači při prezentování
využívání příkladů při verbální prezentaci;	nacházení a užívání správných argumentů;	formulování svých názorů (i ke složitým tématům)
porozumění krátkému projevu	využívání techniky při verbální prezentaci, srozumitelné formulování vlastního názoru	porozumění rozsáhlým i méně zřetelně strukturovaným výpovědím
Verbální projev, písemný projev a komunikace		
čtení a pochopení informací (grafy, schémata)	logické a přehledné strukturování sdělení;	Používání účinné argumentace v písemném projevu;
Sdílení informací v informačním rozmezí a komunikačních technikách	ovládání rozvinuté slovní zásoby;	důkladná orientace a porozumění i náročným odborným písemným textům,
Ovládání české gramatiky;	dodržování formy a zvyklostí oficiálního písemného styku;	rozlišení vhodného stylu písemného projevu, užití;

porozumění smyslu písemných informací souvisejících s činností, vyhledávání informací v nenáročném textu;	porozumění písemným textům umožňující vlastní interpretaci	sestavení dobře strukturovaných písemných textů i na složitá témata (formálně a stylisticky přizpůsobených danému účelu)
sestavení vzkazů v oblastech týkající se vykonávané činnosti	písemné formulování svého stanoviska, sestavení jednoduchého písemného textu	
Týmová práce		
Popis úrovně 1 - základní	Popis úrovně 2 – střední	Popis úrovně 3 – vysoká
spolupráce v týmu; předcházení konfliktům	přijímání a poskytování konstruktivní zpětné vazby;	vedení a podpora, motivování skupiny pro větší výkony;
respektování týmu, jeho cílů, společných rozhodnutí a individuality členů	porozumění rolím při konfliktech ve skupině;	řízení a rozřešení konfliktu, když je to vhodné
převzetí zodpovědnosti za výsledky týmu	obhajování vlastních návrhů a postojů	
porozumění rolím v týmu a jednání podle nich		
Práce s informacemi		
pořizování záznamů z jednání,	vyhledávání odpovídajících informačních zdrojů; využívání internetu	rychlé zorientování ve větším množství textů, dokumentů, sdělení;
vyhledávání a třídění údajů		Hodnocení inf. zdrojů
Analyzování a řešení problémů, plánování, rozhodování		
rozpoznávání souvislosti mezi problémy;	rozpoznání klíčových informací mezi ostatními;	zobecňování konkrétních jevů a ukazatelů;
Volba ze zřetelně nabízených možností	rozpoznání příčin problémů; přijetí zodpovědnosti za případná rizika	posuzování mnoha faktorů určitého řešení najednou;
plánování krátkodobých aktivit a jednoduchých činností	rozhodování v kritických situacích, posuzování kladů a záporů možných řešení;	předvídatost, rychlé rozhodování ve zvláště složitých situacích
	plánování rozsáhlejších celků (vzájemně provázaných činností v delším časovém horizontu)	plánování a průběžné přehodnocování plánu včetně alternativ
Pružnost v myšlení a jednání (adaptibilita, flexibilita)		
přizpůsobivost změnám v situaci, požadavcích, týmu, metodách práce	dílní improvizace při selhání naplánovaných postupů;	improvizace při selhání naplánovaných postupů a jejich nahrazení novými;
Tvůrčí rozpracovávání již existujících námětů	podávání námětů na nové postupy, řešení	vytváření a zavádění nových ucelených řešení

Osobnostní stabilita a rozvoj		
Aktivní ochota (sebe)vzdělávat se	odhadnutí vlastního potenciálu pro osobní rozvoj	identifikování zdrojů a příležitostí pro osobní rozvoj;
uvědomování si svých silných a slabých stránek, schopností, dovedností	přijímání úkolů na základě rozpoznání svých schopností a možností (slíbí jen to, na co stačí)	plánování a dosahování učebních cílů
	dlouhodobě udržitelné plánování a strukturování vlastní práce (aby se z toho nezhroutil)	Sebereflexe a uvědomění si vlastních správných a chybných kroků a poučení se z nich

Příloha č. 2

Výsledky zaslané respondentům

Ahoj. Plním dluh a posílám výsledky výzkumu. ☺ Jsou dost zobecněné, v průzkumu to bylo přesnější, ale pro přehled mi přišla tato forma lepší. Fialově jsou položky dotazníku, černě nejčastější odpovědi.

Jinak plánuji vytvořit nějakou osnovu k možnosti přednášek na vůdcovkách a nějakou příručku či skryptička k obecné informovanosti činovnictva Junáka na toto téma. Tak kdybys chtěl/a, dej vědět, až to bude, pošlu. (Předpokládám, že nějaká slušnější verze by mohla být v dubnu 2009.)

Ještě jednou díky za spolupráci. Přeji hodně osobních i skautských úspěchů a zkušeností.

Blesk

Obecný dotazník:

1. Znáš ve svém okolí člena Junáka se specifickými potřebami?

Činovníci převážně znají ve svém okolí člena se specifickými potřebami.

2. S jakým postižením? (Podle výše uvedeného členění.)

Nejčastěji jde o členy se SPU (specifické poruchy učení)-dyslexie, dysortografie, ADHD, poměrně dost se zrakovým postižením (slabozrací), ostatní postižení rovnoměrně, spíše lehčího typu.

3. Jeho věk, pohlaví:

Jedinci se spec. potřebami (dál jen JSP) jsou pohlavím zastoupeni stejnoměrně. Členové se spec. potřebami jsou v oddílech nejčastěji ve skautském věku.

4. Jakou funkci zastává?

Člen družiny nejčastěji, ojediněle funkce všeho ražení.

5. Je členem oddílu, který má zhruba členů, jde o oddíl (typ) , ve městě/vesnici.

Integrace členů se spec. potřebami je realizována převážně ve městech, třetina na vesnici, menší část ve velkoměstě, oddíl s těmito členy má průměrně 22 členů.

6. Jak jsi byl vychováván v Junáku nebo vychováváš své svěřence, aby uznávali lidi se specifickými potřebami jako rovnocenné, společensky významné a potřebné? (hry, účast na akcích s těmito jedinci, informovanost, plán činnosti...)

Nejčastěji výchovou vedoucí k rovnocennosti všech členů, pak hrami s handicapem (jak se může cítit ten, kdo má nějakou specifickou potřebu), poměrně dost činovníků odpovědělo nijak zvlášť, diskusí. Výchovný cíl při těchto aktivitách nesměrován cíleně k otázce jedinců se specifickými potřebami.

7. Zúčastňujete se v Junáku akci pro nebo s lidmi se specifickými potřebami? Jakými. (akce Junáka či jiných organizací, sbírky...)

Skautské oddíly se na konkrétních akcích s JSP účastní v nízké míře, z těch, kdo něco podnikají, jsou spoluorganizátory sbírek (Kuřátko, Kapka, Bílá pastelka)

8. Jak je informovaná veřejnost o možnosti členství těchto osob v Junáku - jakou máš vlastní zkušenost? (internet, od známých s touto zkušeností, od členů oddílu, z médií...)

Většinou o propagaci tohoto typu respondenti neví, kdo ví, převažuje propagace povědomím veřejnosti, pak propagace přítomností JSP v oddíle. Respondenti vidí propagaci za nedostatečnou, ač ne v tak velké míře. (odpovědi neví+dostačující téměř 50%)

9. Co vše je třeba pro lidi se specifickými potřebami upravit – tvůj názor (prostředí i program)?

Nejčastější názory: Úpravy programu s ohledem na člena se SP, prostředí-kopírovat, zvětšovací skla apod., nutno připravit ostatní členy na příchod tohoto člena. Činovníci mají představu, ale nejsou si jisti, že jsou schopni úpravy provést.

10. Kdo je to osobní asistent?

Respondenti všichni měli správné, v malém množství neúplné informace.

11. Pamatuješ si něco z vůdcovských či čekatelských zkoušek o lidech / dětech se specifickými potřebami? Co?

Respondenti nejčastěji uváděli, že na VZ se o specifických JSP nemluví nebo si nepamatují. U mladších činovníků se objevují odpovědi, že na VZ se zdůraznila potřeba integrace, proběhly na kurzech modelové situace.

12. Co bys udělal, kdyby za tebou přišel rodič dítěte se specifickými potřebami s dotazem, zda-li jeho dítě může chodit do skautu?

Respondenti uvedli, že se před rozhodnutím budou ptát rodiče na specifické potřeby jedince. Většina uvedla, že vezmou tyto děti do oddílu hned (otázka, zda tato rozhodnutí budou uvážena), příp. vezmou na zkoušku, poradí se s oddílovou radou, nebudou přijímat lidi s těžším postižením, budou brát při zvažování ohled na ostatní členy.

13. Kde bys hledal informace a pomoc?

Nejčastěji uváděné zdroje: internet, zkušený činovník, rodič, literatura. Samotný jedinec minimum!

14. Znáš činovníka Junáka, který je v této oblasti odborníkem?

Na půl – buď je jich málo nebo respondenti o těchto činovnících neví, že jsou odborníky.

15. Kdo by rozhodl, jestli bude člen se specifickými potřebami přijat do oddílu?

Respondenti vesměs ví, že zodpovědnost za přijetí tohoto jedince má vůdce oddílu, často s poradou v oddílové radě.

16. Cítíš přípravu vůdců k přijímání členů se specifickými potřebami za dostačující?

U této otázky převažovala odpověď ne nebo ne všude. Asi třetina respondentů uvádí, že ano.

Tvůj věk:

Pohlaví:

Jsi členem Junáka od roku:

V Junáku zastáváš funkci:

Působíš v (velkoměsto, město, vesnice):

Ze statistických údajů dotazníku vyplývá:

ke zpracování jsme získali celkem 48 dotazníků, tzn. odpovědělo 48 respondentů, z toho 24 žen a 24 mužů. Respondent je aktivním členem Junáka v průměru 16 let, tzn. že se stal členem Junáka v roce 1991. Průměrný věk respondenta je 25,60 let.

Působíště respondentů:

Působíště	Velkoměsto (Praha, Brno)	Město	Vesnice	Nevyjádlil se
Počet respondentů	15	24	8	1

Funkce respondentů v Junáku:

Člen	Rádce Družiny	Vůdce oddílu	Zástupce Vůdce odd.	Instruktor kurzů	Výchovný zpravodaj	Hospodář ORJ
6	4	20	6	2	2	1
Oddílový Rádce	Revizní Komise	Člen SRJ	Zástupce Vůdce střediska	Předseda ORJ	Výchovný zpravodaj KRJ	Vůdce střediska
4	1	1	1	1	2	5

Pozn. : někteří respondenti zastávají více funkcí, proto 48 respondentů zastává 56 funkcí.

Pokud chceš ještě cokoli sdělit:

Konkrétní dotazník:

Konkrétní oddíl s jedincem se specifickými potřebami: (jen pokud se takovýže tvém oddíle nachází)

1. Ve tvém oddíle je členem člověk(vyber a označ podtržením):

- a) s **mentální retardací**-lehká, střední, těžká, hluboká
- b) s **postižením sluchu**- neslyšící, se zbytky sluchu, nedoslýchaví
- c) s **postižením zraku**-nevidomí, slabozrací, se zbytky zraku, s poruchami binokulárního vidění: tupozrakost, šilhavost (strabismus)
- d) s **postižením hybnosti**- s tělesným postižením, s nemocí, se zdravotním oslabením
- e) s **poruchou mobility**- mobilní, částečně mobilní, imobilní
- f) s **poruchami chování**-dětská neposlušnost a nekázeň, vzdorovitost, negativismus, lež,

záškoláctví, drogová závislost, sebevražda, krádeže, šikana.

- hyperaktivita (ADHD) – dřív označovaná lehká mozková dysfunkce

g) s narušením komunikační schopnosti- porucha výslovnosti (dyslalie), vývojová nemluvnost, narušený vývoj řeči (dysfázie), ztráta schopnosti komunikovat (afázie), nemluvnost podmíněná situací, ve které se jedinec nachází (efektivní mutismus), koktavost (balbuties)

h) se specifickými vývojovými poruchami učení-nejčastější – poruchy čtení (dyslexie), poruchy psaní (dysgrafie), poruchy pravopisu (dysortografie), porucha operovat s číselnými symboly (dyskalkulie), motorická neobratnost (dyspraxie), porucha kreslení (dyspinxie)

i) s vícenásobným postižením

j) bez výše uvedených postižení

Nejvíce jedinců s SPU, ADHD

2. *Tento člověk využívá:*

- *Asistenta (Pokud ano, prosím o stručný popis asistenta. Překáží ostatním v rámci družiny – dětského kolektivu?):*

- *kompenzační pomůcky – jaké:*

- *jiné:*

Nejvíce používají: brýle, kompenzace léky.

3. *Způsob komunikace(vyber):*

Běžná, s tlumočnickem, pomůckami – jakými (počítač, Braill atd.), jiná

Běžná komunikace.

4. *Kde jsi zjišťoval informace(vyber, případně doplň):*

- *rodič, lékař, psycholog, kolega v Junáku se zkušeností, literatura, Internet, jiné*

Informace nejčastěji od rodiče, případně od zkušeného kolegy v Junáku se zkušeností.

5. *Tvou péči směrem ke znevýhodněnému jedinci lze definovat jako(vyber, případně doplň):*

- *pečovatelský, spolupráce s ostatními, soutěživost mezi členy...*

Nejčastěji spolupráce členů.

6. Spolupracuješ s nějakým odborníkem? Jakým:

Nikdo z respondentů nespolupracuje s odborníkem.

7. Tvou spolupráci s rodiči vidíš jako: žádnou – částečně dostačující - plně dostačující

Spolupráce s rodinou-částečně vyhovující.

8. Spolupráci s jinými organizacemi:

- škola: žádnou – částečně dostačující - plně dostačující
- ostatní kroužky: žádnou – částečně dostačující - plně dostačující
- odborná pracoviště: žádnou – částečně dostačující - plně dostačující
- církev: žádnou – částečně dostačující - plně dostačující
- jiné

Žádná spolupráce s jinými organizacemi

9. Jak se dítě / rodič dozvěděl o možnosti zařadit dítě do oddílu – doporučení od...

Doporučení do oddílu od kamaráda, sourozenec již členem oddílu, méně z náborového letáku.

10. Jak bylo nutné upravit program oddílu vzhledem k přítomnosti znevýhodněného jedince?

Respondenti uvedli, že program upravili pouze částečně s ohledem na člena se spec. potřebami.

Další nejčastější odpověď zněla nijak. Tato odpověď odpovídá specifickým potřebám uvedených členů.

11. Jak bylo nutné upravit prostředí jako bezbariérové pro tohoto člena?

Nijak.

12. Jak přijímají ostatní tohoto člena?

Normálně, jako ostatní členy, méně odpovědí znělo jak kdo.

13. Připravoval jsi nějak družinu na příchod tohoto člena?

Ne. Odpověď ano se vyskytla pouze jednou.

14. Co oddílu znevýhodněný člen oddílu přinesl?

Člen přinesl nové zkušenosti ve vedení těchto členů, větší toleranci mezi členy oddílu.

Příloha č. 3

Přehled témat čekatelské zkoušky:

Myšlenkové základy skautingu

- 1) Poslání Junáka, tři základní principy skautingu a skautská výchovná metoda.
- 2) Skautský slib a zákon, jeho smysl.
- 3) Cíle skautské výchovy.
- 4) Světové skautské organizace - WAGGGS, WOSM, ISGF - mezinárodní rozměr skautingu.

Úvod do pedagogiky a psychologie

- 1) Cesty sebepoznání.
- 2) Poznávání dětí.
- 3) Základy vývojové psychologie.
- 4) Rizika doby - alkohol, drogy, sekty, média...

Metodika

- 1) Slib a zákon.
- 2) Družinový systém.
- 3) Příprava programu, plánování akcí.
- 4) Výchova dětí navzájem.
- 5) Učení aktivní činností a práce s hrou.
- 6) Charakteristika skautského vůdce.
- 7) Odměny a tresty.
- 8) Symboly a symbolika.
- 9) Práce se skautskou stezkou.
- 10) Práce s literaturou a tiskem.
- 11) Družinové a oddílové písemnosti výchovného charakteru (kronika, docházka, stupně, zápisník, časopisy, výsledkové listiny, přehledy bodování,...)

Bezpečnost

- 1) Bezpečnost v klubovně, v tělocvičně, v terénu, na akcích, při koupání, atd.
- 2) Zacházení s nářadím a elektrickými spotřebiči.
- 3) Pohyb po komunikacích - pěší, na kole.
- 4) Práce s ohněm.
- 5) Chování v krizových situacích.

Zdravověda

- 1) Život zachraňující úkony.
- 2) Případy, kdy je nezbytné vyšetření lékařem přes absenci zjevných příznaků. (Např. úrazy hlavy, úrazy elektrickým proudem, otravy, alergie aj.)
- 3) Organizace předlékařské první pomoci.
- 4) Základy první pomoci a hygieny - zátěž na děti...

Organizace a právo

- 1) Systém práva a jeho definice.
- 2) Úmluva o právech dítěte.
- 3) Lesní zákon. Zákon o ochraně přírody a krajiny a prováděcí vyhláška k tomuto zákonu.
- 4) Trestněprávní odpovědnost - vymezení pojmu a její vznik, oznamovací povinnost vůči orgánům činným v trestním řízení.
- 5) Právní subjektivita.
- 6) Systém skautských předpisů, organizační úrovně Junáka a jejich úkoly.

Základy hospodaření

- 1) Systém hospodaření oddílu a střediska.
- 2) Vedení pokladny a vyúčtování malé akce.
- 3) Inventář ve správě oddílu.“ (ŘVČČJ)

Příloha č. 4

Přehled témat vůdcovské zkoušky

Myšlenkové základy skautingu, historie.

- 1) Předchůdci a inspirace (antika, křesťanství, rytíři, Komenský, Rousseau, Thoreau,...)
- 2) Zakladatelé skautingu. Dva základní směry v dějinách skautingu a jejich charakteristika.
Historie světového skautingu.
- 3) Vznik a historie dívčího skautingu.
- 4) Historie skautingu v našich zemích, tradice skautingu v obci a v regionu.
- 5) Principy, cíle a poslání skautského hnutí.
- 6) Duchovní rozměr skautingu.
- 7) Vyjádření principů v zákoně, slibu a hesle.
- 8) Prostředky a metody skautské výchovy.
- 9) Symbolika a tradice jako výchovný prostředek.
- 10) Skauting jako životní styl, co může dát skauting dospělým.
- 11) Skauting jako služba bližnímu.
- 12) Proč jsem skautem, vůdcem, činovníkem. Činovnícký slib.
- 13) Mezinárodní skauting.
- 14) Skauting a veřejnost, postavení skautingu ve společnosti, vztah k podobným hnutím.
- 15) Skauting a jeho role v dnešní době (výzvy a rizika dnešní doby...).
- 16) Skauting jako výchova občana (obec, vlast, Evropa).

Psychologie

- 1) Osobnost dítěte (vlohy, schopnosti, inteligence, fantazie, zájmové zaměření, emocionalita, schopnost komunikace, morální a sociální zralost).
- 2) Pozorování a poznávání dětí, jejich hodnocení.

- 3) Věkové kategorie od narození do dospělosti. Podstatné psychické znaky u jednotlivých věkových skupin chlapců a dívek.
- 4) Různé sociální role jedince. Interakce dítě - družina - oddíl, sociální vztahy (podskupiny, dvojice, samotáři). Vztahy dětí různého věku. Respektování individuality dítěte ve skupině.
- 5) Koedukace - rizika a výhody.
- 6) Řešení konfliktů (dítě x dítě, dítě x dospělý, dospělý x dospělý).
- 7) Typy vedení oddílu. Kázeň, vztahy, nálada v oddíle.
- 8) Odměny, pochvaly a tresty, hodnocení, bodování. Motivace dětí.
- 9) Oddílové tradice a rituály, prostředí, romantika, příroda, jejich působení na psychiku dítěte a výchovné využití.
- 10) Výchova k partnerství, rodičovství.
- 11) Hendikepované děti, jejich začlenění do oddílu, rizika, spolupráce s rodiči a lékařem.
- 12) Osobnost vůdce, vůdkyně, sebepoznání a sebevýchova, sebevzdělávání.
- 13) Řízení týmu (zástupci, rádcové). Výchova nástupce, předání oddílu. Výběr rádců, jejich motivace, rizika.
- 14) Nejčastější chyby vůdce, jejich prevence a náprava.
- 15) Problémové děti a jejich začlenění do oddílu (neurotické děti, dyslektici, děti s LMD, děti s problémy komunikace, týrané děti...)
- 16) Kouření, užívání alkoholu a drog, hrací automaty, počítačové hry. Nebezpečí sekt.
- 17) Poruchy v chování - lhaní, záškoláctví, útěky, krádeže, vandalismus, agrese, šikana.

Pedagogika.

- 1) Cíle a prostředky skautské výchovy vcelku i v jednotlivých oblastech (duchovní, mravní, citová, estetická, sociální, rozumová, ekologická, výchova k občanství, k toleranci, k tvořivosti, výchova vůle a odolnosti,...)
- 2) Charakteristika skautské výchovy, její tradiční prostředky a metody (aplikace skautských a mravních norem - slib, zákon, přátelství, hra, malá sociální skupina, role vůdce - vůdkyně)

- 3) Stanovení výchovných cílů (dlouhodobých, krátkodobých, všeobecných, v jednotlivých oblastech) v činnosti oddílu.
- 5) Hledání nových cest ve skautské výchově. Inspirace jinými organizacemi a zahraničním skautingem. Metody neslučitelné se skautingem.
- 6) Rozdíl ve výchově chlapců a dívek.
- 7) Rozdíly ve výchově jednotlivých věkových kategorií.
- 8) Význam, vytváření a využívání skautského výchovného prostředí.

Metodika.

- 1) Metodika používání skautského slibu a zákona.
- 2) Metodika výchovného využití tradice, státní a skautské symboliky, kroje.
- 3) Roční program oddílu. Využití stezky jako osnovy programu. Motivace celoroční činnosti oddílu.
- 4) Stezka - Jak naučit a jak vyzkoušet. Motivace - proč chci, aby uměli to či ono.
- 5) Literatura a práce s ní (sebevzdělání, výchova ke čtenářství). Oddílová knihovna, její využívání.
- 6) Hry, zásady přípravy a vedení her. Typy her a jejich výchovný účinek. Etapové hry – výhody a rizika.
- 7) Rukodělné práce, zručnost, tvořivost. Metodika nácviku jednotlivých dovedností. Práce s nástroji.
- 8) Odborky, zájmová činnost. Zařazení odborek do programu oddílu.
- 9) Výchova prožitkem, využití dobrodružství a romantiky.
- 10) Výchovné použití odměny a trestu.

Vedení oddílu.

- 1) Vedení oddílu - funkce vůdce, oddílová rada, práva a povinnosti každého člena, demokracie vs. nekázeň, odmlouvání. Plánování činnosti oddílu.

- 2) Družinový systém - jeho význam, příprava rádců, jejich činnost, sestavení družin, jejich obnova.
- 3) Doplnění oddílu nováčky, jejich příprava, začlenění do oddílu.
- 4) Klubovna - funkčnost, prostředí, výzdoba, vybavení, pořádek.
- 5) Péče o oddílové vybavení (uskladnění, půjčování, údržba, evidence).
- 6) Kronika, oddílový a družinový časopis, dokumentace, fotografie. Presentace oddílu na veřejnosti.
- 7) Schůzky - družinové, oddílové - příprava, obsah, dramaturgie, vedení, doba.
- 8) Výpravy - četnost, cíl, námět, program, typy, dramaturgie, bezpečnost, příprava, doprava, výstroj, táboření, stravování.
- 9) Další oddílové akce (brigády, akce ve městě a obci, sport, kultura, závody...). Veřejně prospěšná činnost oddílu, pomoc potřebným.
- 10) Spolupráce s rodiči - schůzky rodičů, písemné informace, návštěvy táborů, pomoc rodičů oddílu (peníze, práce, chalupa...).
- 11) Zpětná vazba, hodnocení činnosti oddílu.
- 12) Oddíl a veřejnost (akce pro veřejnost, náborové akce, prezentace činnosti).
- 13) Založení nového oddílu.

Organizace a právo

- 1) Stanovy Junáka.
- 2) Organizační struktura, volební řád Junáka.
- 3) Struktura skautského střediska, střediskový sněm, středisková rada, právní subjektivita.
- 4) Všeobecný přehled o řádech a předpisech Junáka.
- 5) Krojový řád Junáka. Všeobecná znalost odznaků a vyznamenání.
- 6) Světové organizace WOSM, WAGGGS, ISGF.
- 7) Význam, cíl a obsah organizování.
- 8) Co je to projekt, jak se připravuje a řídí.

- 9) Administrativa a dokumentace oddílu, registrace, hlášení táborů.
- 10) Právní odpovědnost vůdce oddílu, jeho zástupců a rádců.
- 11) Nejdůležitější právní předpisy, které se týkají činnosti oddílu.
- 12) Mimořádné a pojistné události.
- 13) Deklarace práv dítěte a Úmluva o právech dítěte.

Hospodaření

- 1) Hospodaření střediska, majetek, právní subjektivita.
- 2) Hospodářské předpisy Junáka.
- 3) Základy účetní evidence, pokladní knihy a doklady.
- 4) Evidence majetku.
- 5) Zdroje financování činnosti a jejich získávání.
- 6) Hospodaření, rozpočet a vyúčtování akcí (včetně akcí s rozpočtem nad 10.000 Kč).

Zdravověda.

- 1) Odpovědnost za vlastní zdraví a život. Zdravý životní styl - strava, pohyb, otužování atd.
Negativní vlivy (kouření, přejídání,..)
- 2) Zdravotnické zajištění skautské činnosti během roku, na táboře. Vybavení, lékárna, pomůcky.
- 3) Druhy léků a jejich využití, zásady užívání léků. Použití základních léků ve skautské praxi.
Základní farmakologické termíny potřebné pro skautského zdravotníka.
- 4) Předcházení úrazům a onemocněním. Sledování zdravotního stavu dětí, spolupráce s rodiči a lékaři.
- 5) Základní zdravotnické předpisy a administrativa. Zdravotní deník, očkovací průkaz, prohlášení o bezinfekčnosti, lékařské prohlídky, zdravotní karta, pojišťovny, placení, průkaz pojištění.
- 6) Hendikepované děti - druhy hendikepů a z nich plynoucí omezení. Zařazování hendikepovaných dětí do skautských oddílů. Spolupráce s rodiči a lékařem.

- 7) Hygiena při oddílové činnosti během roku a na táboře (potravin, vaření, záchody, koupání, odpady, pitná voda ...). Hygienické předpisy.
- 8) Vliv zátěže na lidský organismus, míra zátěže - fyzické náročnosti činnosti pro chlapce a dívky různých věkových kategorií. Zajištění času na odpočinek, spánek. Režim dne.
- 9) Metodika zdravotního výcviku v oddíle (roji, smečce, kmeni). Využití skautské stezky a odborek. Simulované situace a zdravotnické hry v programu oddílu.
- 10) Konzumace alkoholu a omamných látek. Problematika kouření, drogové závislosti.
Sexuální výchova - zdravotní aspekty (pohlavní nemoci, AIDS).
- 11) Metodika nácviku život zachraňujících úkonů (zástavy dýchání a krevního oběhu).
- 12) Všeobecné zásady první pomoci (organizace činnosti, pořadí úkonů, polohy pacienta, tísňové volání,...).
- 13) Záchrana tonoucích a zasažených elektrickým proudem.
- 14) Nácvik obvazové techniky, znehybnění zlomenin.
- 15) Nebezpečí ztráty krve, první pomoc při krvácení (zevní, vnitřní - hlava, hrudník, břicho) u šoku a těžkých stavů - návaznost na rychlou zdravotnickou pomoc. Dárcovství krve.
- 16) První pomoc u ran, cizích těles, popálenin, omrzlin (sterilita, infekce), úrazy horkem, chladem.
- 17) Základní postupy u nakažlivých nemocí (prevence, očkování, izolace, dezinfekce), zdroje infekce, šíření. Nebezpečí pokousání hmyzem, zvířaty.
- 18) Postup při otravách, horečnatých onemocněních na táboře, nebezpečí břišních příhod.
- 19) Ošetřování běžných onemocnění a poranění v táborových podmínkách, rozlišení případů, které může vyřešit zdravotník tábora a kdy je nutno zavolat lékaře.

Příroda a ekologie

- 1) Vztah člověka a přírody. Význam přírody pro člověka. Význam pobytu v přírodě a jejího poznávání. Estetická hodnota přírody.

- 2) Význam ochrany přírody a životního prostředí. Ekologické problémy a možnosti jejich řešení. Trvale udržitelný rozvoj.
- 3) Smysl a cíle ekologické výchovy ve skautingu.
- 4) Ekologicky šetrné chování doma, v klubovně, v přírodě, na táboře.
- 5) Poznávání přírody - poznávání jednotlivých organismů, vztahů v přírodě.
- 6) Hry s ekologickou a přírodovědnou tematikou.
- 7) Ochrana přírody a krajiny. Chráněná území - jejich výchovné využití. Chování v jednotlivých typech chráněných území. Lesní zákon.
- 8) Metodika přírodovědné části stezky a odborek.
- 9) Přírodovědná a ekologická činnost během roku (využití stezky, plánování, roční období, dlouhodobé akce).
- 10) Projekty, dlouhodobé akce a brigády s přírodovědnou a ekologickou tematikou, jejich začlenění do programu oddílu, výchovný význam.
- 11) Region - místní problémy životního prostředí, přírodní zajímavosti, zdroje informací, možnosti spolupráce, využití regionálních podmínek pro činnost oddílu.

Táboření, příprava a vedení tábora.

- 1) Bezpečnostní a zdravotní zásady přenocování v přírodě.
- 2) Podmínky pro táboření z hlediska legislativy a ochrany přírody (tj. co se smí a co se nesmí).
- 3) Vybavení a výstroj jednotlivce, družiny, oddílu. (Batohy, spací pytle, stany, oblečení, boty,...)
- 4) Táboření na výpravách, spaní pod širákem - zásady, podmínky, bezpečnost, vybavení.
- 5) Zimní tábor - zásady, podmínky, bezpečnost, vybavení. Zimní táboření.
- 6) Putovní tábor - zásady, podmínky, bezpečnost, vybavení.
- 7) Typy táborů (letní, zimní, stálý, putovní), rozdíly v jejich organizaci a výchovném využití.
- 8) Vyhledání vhodného tábořiště. Jeho vlastnosti, způsob nalezení, získání informací.
- 9) Organizační příprava tábora (místo, povolení, hlášení, harmonogram přípravy...).
- 10) Výstroj, materiál (příprava, balení, doprava, uskladnění, údržba).

- 11) Hospodaření tábora - rozpočet, vyúčtování, dotace, účastnický příspěvek.
- 12) Stravování (nákupy, jídelníček). Vaření v přírodních podmínkách.
- 13) Postup při stavbě tábora, pořadí staveb. Způsob staveb táborových objektů (kuchyň, jídelna, záchody, umývárny, stany,...).
- 14) Zajištění tábořiště a okolí z hlediska ochrany přírody. Pořádek, hygiena, uskladnění potravin, odpady.
- 15) Bezpečnostní, požární a hygienické předpisy na táboře.
- 16) Zacházení s ohněm.
- 17) Organizace tábora - denní rádce, denní režim, táborový řád, služby.
- 18) Program tábora - výchovný cíl, účastníci, formy činnosti. Dramaturgie tábora.
- 19) Rituály - nástupy, táborový oheň, duch tábora, symbolika.
- 20) Tábor v nepříznivém počasí (deště, extrémní horko).
- 21) Likvidace tábora.

Kultura a estetika.

- 1) Základní znalosti v oboru hudby, literatury, výtvarného a dramatického umění.
- 2) Kultura regionu (architektura, památky, divadla, výstavy, historie, slavné osobnosti). Jak získávat informace (knihovny, školy, muzea, pamětníci).
- 3) Význam estetické činnosti pro rozvoj osobnosti.
- 4) Zapojení estetické činnosti do programu oddílu během roku a na táboře.
- 5) Výtvarná činnost, rukodělné práce, výchova k tvořivosti, estetika v přírodě.
- 6) Hudba a zpěv v oddíle.
- 7) Dramatická činnost - scénky, pantomima, divadlo, tanec.
- 8) Výchova ke čtenářství, umění psát, poezie.
- 9) Výzdoba klubovny, nástěnky, kronika a zápisník z estetické stránky. Estetika doma, v osobním vzhledu.
- 10) Společenské chování.

- 11) Program táborových ohňů.
- 12) Vnímání krajiny, estetika a architektura tábora.
- 13) Skauting a masová kultura (televize, reklamy, populární hudba,...).

Tělovýchova a sport

- 1) Význam tělesné výchovy pro fyzické i psychické zdraví.
- 2) Zásady přípravy a vedení tělovýchovných činností (místo, pomůcky, bezpečnost, rozcvičení, délka, denní doba).
- 3) Tělesná výchova v různých podmínkách (klubovna, město, hory, příroda, hřiště, tělocvična).
- 4) Tělesná výchova na výpravách a na táboře.
- 5) Tělesná výchova v zimě a příprava na ni. Bezpečnost při zimním pobytu na horách.
- 6) Sportovní činnosti v oddíle (např. sportovní hry, orientační běh, závody, soutěže...)
- 7) Rozvoj pohyblivosti při rozvíčkách.
- 8) Povinnosti vůdce při pořádání pěší, vodácké, cyklistické nebo lyžařské výpravy.
- 9) Bezpečnost při plavání, pomoc unavenému plavci, záchrana tonoucího
- 10) Relaxace, zásady správného držení těla

Písemná práce

- 1) Uchazeč zpracuje písemnou práci na téma dohodnuté s pověřeným členem zkušební komise (který mu také poskytuje případné konzultace).
- 2) Rozsah práce je alespoň 4 strany textu normalizovaného strojopisu formátu A4 .